

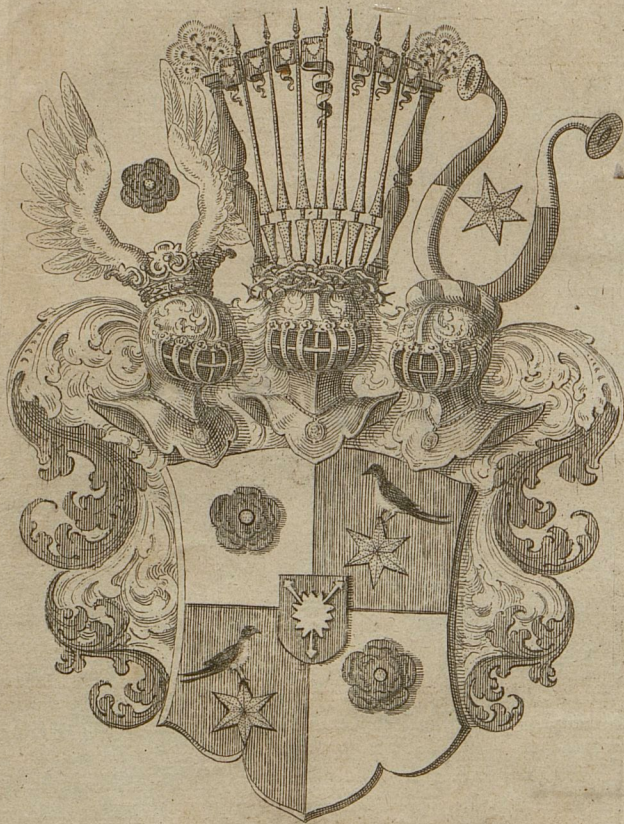
AB

22A $\frac{4}{1,37}$

M 101

B. K. 650.

D. EBERHARDI DAVIDIS HAUBERI
PRIMITIÆ
SCHAUENBUR-
GICÆ,

^{quibus}
Variæ circa res Schauenbur-
gicas observationes
Historicæ atque Literariæ
continentur,
aut alibi obvia emendantur.

Fasciculus Primus,

Prodromum Originum Schauenbur-
gicarum atq; Schauenburgicæ
Palingenesiæ,

Recensionem Scriptorum res Schauenbur-
gicas illustrantium,

Descriptionem Mausolei Celsissimo-
rum Comitum Schauenburgicorum,
quod Hagæ est,

^{atque}
Insignium Schauenburgicorum delinea-
tionem

breviter complexus.

Guelpherbyti,

Apud JOH. CHRISTOPH. MEISNER. 1728.

D. ERHARDI DAVIDIS HAUDER
PRIMITIA
SCHAUENBUR-
GICA.

Virtus eius res Schauenbur-
gias observationes
Historiae antiquae Germaniae

Historiae Originum Schauenbur-
gicorum antiquae Schauenburgicae
Palatinatus
Recentiorum scriptorum res Schauenbur-
gias illustrantium
Detachmentis Michaelis Celliniani
totius Comitatus Schauenburgicorum
quod H. 1748
Inscriptum Schauenburgicorum delinea-
tionem
Theoriae antiquae
G. 1748

AGGREG. CHRISTOPH. MEYER. 1748

2148

CELSISSIMO

Sacri Romani Imperii

COMITI ac DOMINO,

DOMINO

ALBERTO

WOLFGANGO,

Sacri Romani Imperii

Comiti Regnanti Schauenburgi, Lip-
piarum atque Sternbergæ,

Potentissimorum Ordinum Belgii Fœ-
derati Chiliarchæ Légionis

Pedestris &c.

*REGII Ordinis Borussici Aquilæ
& Nigræ Equiti, &c.*

**DOMINO MEO CLEMEN-
TISSIMO.**

CELSISSIME COMES IM-
PERII,

DOMINE CLEMENTIS-
SIME.

Auspicato mihi accidit, COMES
CELSISSIME, ut qualiscunque
hic libellus meus prodeat in
publicum sub ipsa Principatus TUI
auspicia, Primitiasque Regiminis, cu-
jus Felicitatem sperare TUA virtus, e-
jusque diuturnitatem prolixo affectu
exoptare nostra Pietas nos jubet. Post-
quam enim tanto temporis Interval-
lo in tenebris ille delituisse, sudasset-
que sub Typographico prelo, variis,
quæ

quæ occurrerant, impedimentis, mo-
ram facientibus, ut vix nomen, quo
ante secundum semestre jure insigni-
ri poterat, tueri possit; nunc demum,
fausto mihi omine, sub ipsum illud
tempus lucem adspicit, quo **CELSI-
TUDO TUA** nova luce collustrat
Schauenburgicas Terras, speque am-
plissima Imperii, **TE PRINCIPE**, au-
spicatissimi Benignissimique, squalo-
rem lugubrem, quo improvisus **PA-
RENTIS** obitus eas obruerat, o-
mnem abstergit. Non itaque è lon-
ginquo mihi ratio arcessenda fuit,
qua inductus Glorioso TUO Nomi-
ni pagellas has sacrare sustinui. Li-
cet enim levitatem earundem, quam-
que **TE** indignæ sint, Clementissime
DOMINE, nemo magis me ipso per-
spiciat; attamen præsentis de Origi-
nibus Illustrissimæ TUÆ Gentis cogi-
tationes meæ, destinationesque, &
circa uberiores **EFUS** Historiam
cornatus, hoc libello descripti, nemini
magis, quam Ipsi **TIBI**, debebantur,

quibus non aliam ego gloriam affe-
cto, quam quod primus hic libellus
fit, qui **CELSITUDINI TUÆ** a su-
scepto avitarum Terrarum Imperio,
& sub ipsa ejus auspicia, **TUO** infi-
gnitus Illustrissimo Nomine, **TIBI**
supplex exhibeatur. Accipe ita **CEL-**
SISSIME COMES, serena fronte, ea-
que, qua soles, congenita **TIBI** hu-
manitate, pagellas has, devotionis, ob-
sequii, spei atque adfectus testes, qui-
bus **TE** Principem excipimus, quibus
Imperium Tuum prosequimur (ne-
que enim dubitare licet, me hæc ex
ore atque animis Civium **TUO-**
RUM omnium proferre) Unicus is
mihi epistolæ hujus scopus est. Licet
enim, si vulgato scribendi mori in-
ferendum esset, amplissimus mihi
dicendi campus foret, qui nuper de-
mum laudum **TUARUM** plenissimus,
onustusque certissimis optimorum
quorumvis de nostra sub **TUO** Im-
perio felicitate auguriis, è Batavia re-
dii, quam non minus ac Germani-
am

am Britanniamque, ac Aulas Regum,
Electorum, & Ducum, virtutum Tu-
arum admiratione implevisti, qua-
rumque matura ac illustria documen-
ta in Academiis Guelferbytana, Traje-
ctina atque Lugdunensi edita, gravif-
simorum virorum suffragiis compro-
bata, lætus admodum tanta spe Patriæ,
percepi in amplissimis illis urbibus; hæc
tamen omnia supra hujus libelli tum
molem tum dignitatem sunt, neque
etiam encomiis eget, qui non nisi di-
gna encomiis agit. Ego potius DE-
UM supplex veneror, ut Principatum
TUUM, quem modo suscepisti, quan-
tam humana fors atque ætas permit-
tunt, jubant esse felicissimum atque
diuturnum; TIBI Gloriosum, Patriæ
Salutarem. Servet ac tribuat TIBI
non minores PATRE annos, non mi-
norem MATRE pietatem, animum,
UTRIUSQUE PARENTIS Exemplo,
erga Patriam paternum. Quod reli-
quum est & ad me attinet, Ecclesias
atque animas meæ curæ & animæ

commiffas, veramque earum æter-
namque falutem ea, qua par eft, ani-
mi devotione CELSITUDINI TUÆ
committo, atque, fi parva licet com-
ponere magnis, meas quoque circa
Origines atque Historiam Celfiffi-
mæ Schauenburgicæ gentis destina-
tiones obfequiofe commendo, nihil
unquam aut prius aut antiquius ha-
biturum me fpondens, quam ut totis,
queis poffum, viribus, tenuibus tamen,
nunquam non demonftrem, me in-
temerata fide perfeveraturum,

CELISSIME COMES,
DOMINE CLEMENTIS-
SIME,

TUÆ CELSITUDINI

Hagæ Schauenburgicæ, Die XIII.
Junii, qui Divum PARENTEM
in cœleftem, TE in terre-
ftrem revocavit Patriam, Anni
c1615 CCXXVIII.

ſubjeſtiſſimum,

D. Eberhardum Davidem
Hauberum.

Præfamen ad Lectores.

SI cui minus congruum videbitur Primitiarum nomen, aut supra levitatem præsentis libelli positum, illi quidem quod reponam, non habeo, nisi, nihil mihi in Primitiarum nomine præcipuum videri aut dignius, quo minus illud levioribus etiam oppellis, si primæ vel authoris vel loci alicujus sint, inferri queat. Quod ipsum quoq; non novum est. Neq; enim *Tubingenses* tantum, aut *Julias* virorum Incomparabilium atque Heroum inter Eruditos, *PFÄFFIORUM* atque *MOSHEMIORUM*, Primitias habemus, sed subinde minoris etiam notæ libellis idem nominis videmus præfixum. In manus, dum hæc ipsa in chartam conjicio, redeunt viri Clarissimi M. Herm. Sam. *REIMARI Primitia Wismarienses*, mole saltim his nostris non parum inferiores; quarum eo lubentius heic mentionem reddo, quod veritatem, tum so-

lida, tum eleganti ratione demon-
stratum eant, quam, vulgo licet para-
doxam, certissimam maximique &
amplissimi usus esse semper judicavi,
jamque in eo eram, ut eandem publi-
co Schediasmate proponerem, cum oc-
cupatam à viro doctissimo hanc ope-
ram viderem. Neque enim quidquam
aut magis accommodum aut magis
efficax esse reor, tum ad reprimendos
elatiores, tum ad erigendos demissos
animos, quam, si persuaderi mortali-
bus queat, æqualem omnibus secun-
dorum aduersorumque mensuram
obtigisse. Verum è præmaturo diver-
ticulo redeo in viam, atque ad Pri-
mitias nostras, quas eo nomine insi-
gnire placuit, non alia ratione, quam,
quod aliud magis commodum, quo
exprimere leviora hæc rerum Schau-
enburgicarum miscellanea possem,
non occurreret, nulla hujus vel opellæ,
vel nominis opinione.

PRO-

PRODROMUS
ORIGINUM SCHAU-
ENBURGICARUM

atque

SCHAUENBURGI-
CÆ PALINGENE-
SIÆ.

Ilu-

Illustrissimarum Gentium obscurissimæ plerumque ac dubiæ Origines sunt. Causa quidem in promptu est. Quo enim antiquiores sunt, eo magis recedunt ab hominum non tantum memoria, sed à literis etiam humanioribus cæterisque monumentis, quibus conservari illæ propagarique debent ad posteros; eo altius & ascendunt in seculorum barbariem, tenebrasque & tantas & tam diuturnas, ut clarissimam illam lucem, quæ antedanea tempora illustravit, abegerint procul atque ferè extinxerint, recentissimis demum seculis multo Divinæ Providentiæ ingeniorumque excitatissimorum afflatu refocillatam. Quod ad familiarum tamen, Illustrissimarum licet, Stemmata atque Profapias attinet, quæ perpetua serie connecti debent, pleræque earundem non interruptæ modo immensis hiatibus, sed plane etiam interceptæ sunt, ita, ut nullam Europæarum Gentium, Imperatorum, Regum, Principum, esse arbitrer, quæ in investigandis sanguinis sui fontibus, Parentibusque ac Majoribus, quibus creta est, non hæreret in spissa illa mediorum temporum ignorantia, ac tandem in iis invitâ morâ
sub-

subsistere deberet ; nullam etiam ex Illustriſſimis, quæ tenebras illas antecesserunt, Familiis, in quibus pertexendis, delineandisque earundem ſtemmatibus, non maturè citiusque juſto deſiſtere tenereris. Ita quod Aſſyriorum Imperio olim accidiffe legitur, ut *obſcuri Reges* clariffimorum temporum, rerumque etiam, quæ contigerunt, memoriam extinguerent, illud viciffim Europæ medio ævo contigit, ut *obſcura tempora* Clariffimorum Hominum Gentiumq; ſtemmata aut extinguerent penitus, aut obſcurarent tamen quam maxime. Hocque unum, quod Genealogia nobis ſuppeditat, argumentum ſufficere puto ad confundendos eos, qui ignorantia maculam mediis ſeculis abſtergere, atque in tenebris illis ſummam lucem videre ſibi videntur. (a) Nec eſt, quod exemplis ſuffulciamus aſſerta noſtra, cum idem id omnes noſtri temporis Illuſtres familiae, diverſiffimæque de Earundem originibus ſententia ac diſceptationes loquantur. Merovingicæ, Capetingicæ, Caro-

(a) Neq; tamen ex iis ſumus, qui omnimodam medio ævo caliginem tribuunt, ſed, aliquam ei, exiguam licet, ſi cum antecedenti aut ſequenti comparaveris, lucem ſuperfuiſſe, non dubitamus.

rolingicæ, Francorum, Habsburgicæ, Saxonica, Guelphicæ Origines; stemmata Carolinum, Wittekindeum & alia manifesto documento sunt. Ea tamen vicissim nostrorum temporum felicitas est, ut clarissimam superioribus lucem denuo affundant, quodque superest scintillarum ex antiquis illorum tenebris, omni opera ac nisu refocillent atque sufflent. Neminem ea de re dubitare censeo, qui præstantissimas operum Genealogicorum structuras, quæ ex rudi illa indigestaque mediæ ævi scriptorum chartarumque mole nostris temporibus extruntur, æmula fere Eruditissimorum virorum circa Illustrissimas Profapias diligentia, quæque Genealogiæ facies antehac fuerit, & quæ ea nunc sit, (b) secum contemplantur. Una Augustissima Domus Austriaca, ut Illustrium Originum, virtutum rerumque gestarum gloria, ita etiam exempli loco, multarum instar est. Cujus ita investigatas esse altissimas radices ab Incomparabilibus viris, *Eccardo* atque *Kælero*, constat, ut nihil supra. Sed nunc propius mihi ad institutum meum accedendum est.

Schaum-

(b) Confer huc viri longe doctissimi ac Rever.
Dni. *REIMMANNI* *Historiam Genealogiæ.*

Schaumburgi nomen loco non uni Germania inditum reperitur. (c) Nobis heic de
CO-

(c) Vide loca Homonyma in *Lexico Universali Histor.* Lipsiensi, ubi tamen nec omnia, nec satis curatè recensentur. Est enim *Schaumburg* etiam castrum in Ortenavia, sylvæque Hercyniæ vicinia, prope Episcopatus Argentoratensis oppidum Oberkircham, nobilissimæ etiamnum Familiæ & nomen & sedem dans, Stauffense quoque in Brisgovia Dominium Austriacum pignoris loco jam possidenti. Hoc ipsum tamen illud esse videtur, quod p. m. 237. *Lex. Univ.* in Comitatu Pappenheimensi situm esse dicitur, nisi forsan hic intelligitur *Schomburg*, Castrum in superiori Suevia ad Schuffam, inter Wangam ac Ravensburgum civitates, situm. Basileensis quoque in Helvetia pagus *Schaumburg* castrum exhibet, haud multum ab Augusta Rauracorum versus Austrum remotum. Cetera vero loca diversum à nostro Comitatu nomen obtinent. Nassovicum enim illud ad Lahnum castrum *Schaumburg* tantum, Franconicum vero *Schaumberg* vocatur, de quo posteriori, Familiaque, cui paret, Genealogicum nuper monumentum insertum est *Actorum Franconicorum Eruditorum & Curiosorum Fasciculo III.* Est etiam *Schaumburg* non incelebre sacris peregrinationibus sacellum montanum superioris Alsatia, Scho-

B

wen-

cognomine Castro fermo est, non procul à dextra visurgis ripa fito, fluminis per Inferiorem Saxoniam præcipui, (d) paulo infra, ubi famosissimam fabula Hameliam præterlapsus à Borea in Zephyrum divergit, prope Rintelium, celebre Ernestina Schauenburgica Academia aliisque nominibus oppidum, quod ipsum castrum amplissimo Comitatus, ad utramque visurgis ripam

wenburg quoque Castrum à Brunone, Comite Schauenburgico, Episcopo Olmützensi, extructum, Ostraviæ civitati, dicecesi suæ adjectæ, vicinum, legitur, cujus nulla ibi mentio fit. vid. *Spangenberg Chron-Schauenburg* L.I. c. 26. p. 63. Cæterum plures Lexici Historici circa res Schauenburgicas errores infra recensebimus.

- (d) Confluentes ad Mündam Werram atque Fuldam fluvios, novo Weseræ nomine adscito, continuare cursum suum, vulgo creditur. Non vero novum esse *wesera* nomen, nec à werræ nomine diversum, sed hoc ex illo tantum contractum fuisse, primus monuit, quantum novi, Doctiss. *Frischius* in *Miscellan. Berolin.* neminem non, nisi qui in Etyrnologiis Germanicis planè hospes est, habiturus consentientem. De ipso vero vocis significato vel ex inde conjicere licet, quod *werra* medio ævo bellum sive motus bellicos denotaverit, cujus loco postea *Guerria* dictum est, unde Gal-

pam, præcipue vero aquilonem versus, circumjecto, nomen fecit. Ipsum vero nomen suum ab editiori situ traxisse videtur. *Burgum* enim esse castellum monti impositum, in vulgus constat, atque ex innumeris mediæ æque ac nostri ævi locorum nominibus comparet. Speculari vero ex editiori loco atque in vicinos agros, qua patet oculis aditus, prospicere, germanis *Schauen* dicitur, ita, ut genuina vocis Orthographia Schauenburg sit, ex quo deinde partim Schaumburg contractum, partim, pro Inferioris Saxonie dialecto, Schowenborg, Schowenborch, Schomborch, scriptum. Antiquissima vero scriptio Scowenborg atque Scauenburg fuit. Græco nomine idem expressit Henricus *AQVILONIPOLENSIS* (e) in *Adolpheide*,
 B 2 five

Gallorum *Guerre* natales repetit. Idem vero pariter à *Wesen* derivari vel ex inde patet, quod subitus aliquis motus, præcipue bellicus, etiamnum ein *Wesen* vocatur, unde ex. gr. *Kriegs-Wesen, was ist das vor ein Wesen, ein Wesen anfangen* &c. dicitur. *Wesen* itaque sive *Esse*, (illud enim ab hoc factum sine dubio est) veteri Celtarum Philosophia in motu positum fuisse videtur, atque ab hoc ipso flumini etiam nomen inditum, uti aquis in genere, *Wasser*.

(e) Vid. de hoc Poeta Henr. *Meibomius* Jun. T. I.

sive de *Historia Comitum Theorosburgensium* Poëmatibus. Cæterum idem, quod vox ipsa prodit, literis etiam prodiderunt Hermannus de *LERBECKE*, in *Chronico Comitum Schauenburgensium*, atque Erdwinus *ERDMANNUS*, in *Chronico Episcoporum Osna-burgensium*, (f) Schauenburg castrum *Speculationis* interpretantes, ut vel ex inde pateat, fabulas nobis à *SPANGENBERGIO* in *Chron. Schauenburgico* obtrudi, quando nomen hoc à quodam Conradi II. Imperatoris, castrum hoc extructum aspicientis, dicitur, *Schau die Burg*, exortum esse narrat; (g) quasi vero non jam antea nomen habuisset. Monti autem castrum hoc impositum fuit ab urticis denominato, *Nettelenberge*. Conditoem supra dictum scriptorum par constanque consensus *ADOLPHUM* de *SANTERSLEBEN* appellat; quod tamen Albertus *CRANZIUS* postea fædo errore in *SALINGLEBEN* corripit, quem præter alios secutus M. Cyriac, Spangenbergius in *Chro-*

T. I. *Script. German.* p. 598. in Præfat. & Recensio mea *Scriptorum Schauenburgicorum* §. II. ubi Rothmanni circa nomen *Theorosburgensium* error notatur.

(f) Apud H. Meibomium T. II. *Scriptorum Rer. Germanic.* p. 206.

(g) L. I, cap. 4, p. 12.

Chronico varias circa hanc appellationem de Saliis Franciis observationes dedit aut somniavit potius, quem deinde alii quoque exscripserunt, donec Henricus *MEIBOMIUS* in notis ad editum à se *LERBECII Chronicum* Santerlebiium restitueret. Neque fatis fuit Clarissimo viro, restituisse Comitibus Schauenburgicis natales suos atque primam patriam, *Santerlebiium*, sed in hujus quoque *Origines* atque *Santerlebiiorum* Majores ita inquisivit, ut Comites eos Walpecenses fuisse, atque Marchiones Bernburgenses creatos demonstraret. Brevius hoc in Commentariis ad Lerbecium, uberius in Walpecensi Chronico, vernaculo sermone edito, (h) explicat, ex quo latius repetuntur in actis feudalibus contra Dioecesin Mindensem, è quibus etiam Tabula Genealogica infra scripta descripta est. *Santerlebiium* autem Ditmaro, Merseburgensi Episcopo, qui ipse è Comitibus Walpecensibus fuit, memorante, Dominica curia fuit, etiamnum superstes in Diocesi Magdeburgensi, duplicem pagum cognominem, majorem & minorem

B 3

rem

(h) Rarius obvio, dudum enim quaesitum non inveni, neque citatum tantum memoratumve inter Meibomii opera legi. Impressum autem fuit Helmstadii sumtibus Zachar. Raben. Typis Hæredum Jacobi Luzii A. 1619.

rem (groten unde lütken Santerleben) complexa, qva Lotharium I. Comitem Walpencensem donavit à se in gratiam receptum Otto M. Imperator, consensionis contra Ipsum factæ participem. Idem hic Lotharius in facinoris expiationem celebre Canonorum Regularium Collegium Walbecæ primus fundavit, quod dudum antea castrum fuit, Comitum antiquissimorum illustri genti nomen ac sedem diu præbens, latino sermone eodem Ditmaro, cui patria fuit, interprete, *Rivum Silvestrem* significans. Lotharius III. secundi filius, Marchio Bernburgensis atqve Burggravius Magdeburgensis factus, Uxorem secundam duxit *Godilam*, patrimonium ejusdem in occidentali Saxonia ad utramqve visurgis ripam consecutus, ipsa vero, eo defuncto, postmodum Hermanno, Misniæ Marchioni, nupsit. Conjugum horum filius, Wernerus, excidit dignitate Bernburgensis Marchionis, variosqve alios ditionum suarum titulos ad filios, quorum complures habuit, propagavit. Ex iis Adolphus, vel filius vel nepos, Santerlebiæ gentis sator extitit, atqve tum curiam illam, tum Terras visurgicas, aut partem earundem potissimam nactus est. Schauenburgum castrum extruxit primus, à Conrado II. Impera-

peratore, in Comitibus Mindensibus Comes Schauenburgicus factus, euectis in Comitatus dignitatem terris suis visurgicis. Hæc ita, collatis Schauenburgicis monumentis cum Walpecensibus, recte ex utrisque colligit *Meibomius* atque sine dubio reddidit indubia. Cum enim *Santerslebius* Walpecensium Comitum atque Marchionum *Bernburgensium* fuisse ex *Ditmaro* constaret, *Erdwinus* vero atque *Lerbecius* in *Chronicis*, ille *Osnaburgensi*, (i) hic Schauenburgico, *Adolphum* illum de *Santersleve* fuisse, atque ex *Magdeburgensi* Diœcesi, memoriae prodidissent, facile constare poterat de stemmate atque Majoribus *Adolphi*. Verba *Erdwini Erdmanni* hæc sunt: *In his Temporibus ad eundem Conradum Imperatorem in Minda venerunt Domini de Santersleve, de Diœcesi Magdeburgensi, tempore Sigeberti, Episcopi Mindensis, & Adolphus, vir strenuus, fidelis atque prudens, Urticarum montem, vulgariter dictum de Nettelenberg, in feudum recepit & factus est Camerarius Episcopi, castrum Schowenborg sive Speculationis fundavit, ab Imperatore prædicto Comes creatus atque investitus est.* *Lerbecii* vero: *Ex*

B 4

horum

(i) Ap. *Meibom* T. II. Script. German. p. 206.
in *Gosmaro* XV. *Osnaburg*, Episc.

borum autem virorum nobilium (Frisonum) numero nonnulli partem Saxoniae in Diocesi Magdeburgensi incoluerunt, ab Imperio cum duabus Ecclesiis curiatis, scilicet SanTERSLEVEN & Scakensleve, inf feudati, ubi pedem manendi figentes nobiles de SanTERSleve multis temporibus sunt vocati. Harum itaque Ecclesiarum caeterorumque bonorum collatio adhuc ad Dominum de Schowenberg spectat & pertinet usque in praesens. Conrado ergo praefato Curiam solennem in Minda ferè perbiennium tenente, quidam ex his nobilibus superstes, nomine Adolphus, & r. Caetera cum Erdwino ferè parilia habet. Accedit, quod Schauenburgi Comites SanTERSlebenense Dominium postmodum etiam servaverint, duarumque Ecclesiarum curiatarum, quibus constat, SanTERSleben & Scakensleben, Lerbecio memorante, hujus adhuc temporibus Patroni fuerint atque Collatores, quo Jure an suo adhuc tempore usi fuerint, dubitat Meibomius, qui tamen id in aula Schauenburgica Ernesti, cujus autoritate Lerbecium cum Commentariis suis ediderat, facile poterat resciscere. Merito autem Illustrem jam tum primorum Schauenburgi Comitum gloriam Meibomius exinde demonstrat, quod Clientes habuerint nobiles à Dreileve antiquissimam gentem, nobilissimam atque mul-

multarum imaginum, quæ inter liberos olim Imperii Dynastas locum habuit. Iis enim partem bonorum Magdeburgensium feudi titulo possidendum dederunt Schauenburgici Comites, atque illustri hac gente, ut videtur, in Volrado III. extincta, Ericus Comes idem feudum contulit nobilibus Alvenslebiis (k) A. 1487. qui ipsi Comitum titulo aliquando insigniti fuisse leguntur, unde & in Alvenslebeni præfectura Magdeburgensis archiepiscopatus, Santerlebiium & Scaenkenslebiium pagi, Meibomii tempore, etiamnum superfuere, nobilibus Velthemiiis parentes. Alia quoque ratione Meibomius easdem has Comitum Schauenburgicorum è Santerlebiis atque Walpecensibus origines confirmat p. 46. ad Lerbecium. Nimirum, *Adolphum primum Comitem Schauenburgi*, ait, *nonnulli fratrem faciunt Brunonis XVI. Mindensium Episcopi; Brunonem Marchionem Brandenburgensem fuisse Lerbecius memorat*; quem tamen, notiori nomine pro ignotiori posito, Bernburgensem scripturum fuisse, Meibomius iudicat. Mirum autem omnino est, summum virum in tanta re,

B 5

atque

(k) Ipsas literas, quibus investiti sunt, vidit Meibomius, uti ipse memorat ad Lerbecium. p. m. 46.

(l) An eorundem adhuc sint, nescio, in Geographia enim Magdeburg. Doctiss. *Abelii* non inveni.

atque ubi ex instituto origines Schauenburgicas persecutus est, in Gloriosissimi atque munificentissimi Principis Gloriam, has conjecturas suas non firmiori aliquo fundamento suffulisse. Magis adhuc mirandum videtur, quod, ubi de Brunonis Episcopi natalibus egit, non citaverit locum Chronici Mindensis, unacum Lerbecii Schauenburgico ab ipso editi, nihilque ad eum commentatus fuerit, quo Bruno *Ecberto Marchioni consanguinitate proximus* fuisse affirmatur. (m) Equidem illam nonnullorum de consanguineo nexu Adolphi & Brunonis traditionem veritati consentaneam esse, facile colligi poterat, si coævus fuisse eos, si non unum Adolphum,

- (m) Verba Chronici hæc sunt : *Bruno, decimus sextus Episcopus. Hic ab Henrico Tertio - - - Monasterium S. Mauritii extra muros in Insula prope civitatem Mindensem, ubi in Domino feliciter requiescit, Anno Christi MXLII, fundavit de suo proprio patrimonio. Id tamen postea tempore Alberti de Hoja translatum est ad civitatem Mindensem ad Ecclesiam S. Simonis (Symeonis) anno Domini MCCCCXXXV. Ad prædictum etiam Monasterium præfatus Episcopus, scil. Bruno, transfudit Monachos de Monasterio S. Johannis Magdeburg. ordinis SS. Benedicti, eo quod de illis Patribus esset natus scilicet Magdeborg ejusdem etiam Ecclesie Canonicus. Et Monasterium prædictum in honorem prædictæ Magdeburgensis Ecclesie pa-*

phum, sed duos ad minimum SanTERSLEB-
ios, Mindam advenisse, si Brunonem ex ea-
dem, qua illi, Magdeburgica Diœcesi ori-
undum fuisse, si magnas Adolphi in curia
Mindensi partes, si ejusdem in eodem cum
Brunone loco ad S. Mauritium, Monasteri-
um à Brunone extractum, sepulturam con-
sideres; quibus alia documenta accedunt.
Verum memorata Brunonis cum Ecberto
consanguinitas, id est, quod clarius explica-
tum, quod certius probatum vellem; atque
eo nomine eruditissimos atque illustres vi-
ros, qui abstrusa mediæ ævi monumenta no-
stris diebus diligentissime perscrutantur, at-
que illustrium gentium Origines in apricum
ponunt, observantissime rogatos volo, ut,
quæ ad demonstrandam Ecberti Marchio-
nis, atque Godilæ Lotharii uxoris, & Bru-
nonis Episcopi consanguinitatem firman-
damque aut emendandam, aut augendam
aut illustrandam adjectam huic libello Ge-
nealogicam tabulam, atque ad Comites
Walpecenses, Wolmerstadienses, Burggra-
vios

*troni, scilicet S. Mauriti, consecravit. ISTE
BRUNO ECBERTO MARCHIONI CON-
SANGUINITATE ERAT PROXIMUS, &
mox, ut Episcopatum suscepit, omni studio, impri-
mis primitivæ Ecclesiæ, fratrumque suorum pran-
dium de bonis hæreditariis benigne ad auxit, &c.*

vios Magdeburgicos ex ea stirpe, pertinentia obviam sibi habent aut habebunt, benevole mecum communicent; ut eo altius in origines Schauenburgicas inquirenti non propriis modo, quæ nimis tenues sunt, sed alienis etiam alis instructo evehi atque assurgere liceat. Constat certe de illustrissimis Ecbertorum ex imperatoria Saxonum stirpe originibus, atque cum Imperatorum Conradi Salici & Henrici IV. regio sanguine nexu. Vide sis allegata Scriptorum ejus ævi Lamberti Schafnaburgensis ad A. 1063. & 1067. *Apologia pro Henrico IV. atque ipsius Henrici apud Wilhelm. Hedam* testimonia, à Celeb. *Hahnio in der Reichs-Historie* P. III. §. VIII. p. 83. not. b. & d. Propius tamen forsàn se contigere, quam ibi à viro doctissimo explicatur. Cum autem alibi ipsa Santerlebiorum mater Conradi Regis filia fuisse credatur, illustria heic utiqve conjicio. Vagam illam Lerbecii traditionem de Santerlebiorum origine ex nobilitate Frisica admodum non curo, si quid tamen ad eam vel firmandam vel confutandam succurret, acceptum erit. Uti autem illustria hæc sunt Comitatus Schauenburgici primordia, atque Santerlebia gens, eundem nacta, ad pristinum Majorum fastigium gloriose enixa est: ita tamen in evehenda ea nondum sub-
 stitit

stitit divina providentia. Adolphus enim Secundus, Primi, & primi Schauenburgici Comitis, filius, cæso â Slavus Godefrido, Holfatiæ Comite, â Lothario, Saxoniae Duce, postea Imperatore, cui, extincto Billungorum ultimo, Magno, Ducatus ille ab Henrico V. Imp. collatus fuerat, comitatu eo investitus est, atque ita Schauenburgicis terris Holfaticas Stormariensesque junxit, quibus postea Wagricæ etiam accesserunt, cum Civitatibus Hamburgensi ac Lubecensi. Video equidem, viros doctissimos, atque inter eos Dn. D. Bierlingium, in dissertatione de Familia Comitum Holfato Schauenburgicorum, p. 9. §. III. atque adjuncta illi tabula Genealogica, in ea sententia esse, Cranzii conjecturas secutos, intercedere inter Adolphum primum Schauenburgici comitem, atque Adolphum alterum, primum ex hac gente Comitem Holfatiæ, vel unum, vel duos alios, hæctenus anonymos (nullibi enim hoc temporum intervallo Schauenburgici Comitis vel nomen vel memoria hæctenus reperta ob ingens, quibus distant, temporum divortium) adeoque hunc illius non nisi nepotem aut pronepotem esse potuisse; verum non video calculum id poscere, aut humanæ vitæ exigere terminum. Adolphus I. SanTERSLEBIUS in ætatis flore constitutus

tutus fuit, cum Anno 1030. Imperii Comes crearetur, atque obiisse creditur A. 1055. Adolphus II. ipso Rev. Bierlingio p. 10. nos edocente A. 1122. Si itaque admittas, Adolphum filium, Patre A. 1055. defuncto, fuisse quinque annorum, fuit A. 1106. quo Holfatiæ Comes factus fuisse creditur, annorum 56. atque A. 1122. quo obiit, annorum 72. Si vero decem annorum, Patre defuncto, fuisse velis, quinquennio major erit, atque anno ætatis 77. è vivis ereptus. Lerbecii certe cæterorumque Scriptorum silentium plus mihi conjectura Cranzii valet, spesque est, fore, ut aliqua Comitis Schauenburgici mentio in supra dicti intervalli monumentis, quæ cottidie majori cura ac numero eruuntur, evolvuntur, perlustrantur, tandem deprehendatur, eoque nomine, potissimum viros illustres atq; diligentissimos, qui his aliisque modis pluribus hætenus de patria Germania bene meriti sunt, humanissime oro atq; obsecro. Huc eodem pretinet *Agnes* illa, quæ in subjecta tabula Genealogica, Adolphi primi Comitis Schauenburgici filia, secundi foror, atque Theodorici II. Cliviæ Comitis, Volantis à seculo dicti, uxor fuisse atqve A. 1089. terris excessisse legitur. Nituntur ea fide *Weneri Teschenmacheri* in Annalib. Cliv. P. II. p. 213. Edit. Ditmar. è quibus cæteri

teri etiam Cliviaci scriptores repetunt; atque in *Genealogia Comitum atque Ducum Cliviæ*, quæ vernaculo sermone Anno 1679. Arnhemii prodiit, imagini Theodorici Comititis p. 16. expressæ uxoris quoque insignia, Schauenburgicam cum tribus clavis urticam, junctâ videas. Unde ea hauserit Teschenmacherus, non nominat, Adolphum insuper non Schauenburgi modò, sed etiam *Rietbergæ* Comitem scribens. Quæ omnia majorem suo jure curam postulant.

Viruit, floruit Urtica Schauenburgica, atque in majus diu diuque variosque ramos excrevit; * tandem, quæ rerum mortalium, illustrissimarum licet atque amplissimarum, insuperabilis conditio est, eheu! exaruit, atque, uti fere sol, quando longo tempore cælum non modo, sed terram etiam, & quicquid sibi objectum est, splendore suo collustravit, atque in alto stetit, sensim Horizonti vicinior, subito tandem conditur, defuncto sine prole Ernesto, insecutis mature Justo Hermanno, Hermanno, Georgio Hermanno, marcescere cœpit, & tandem in Ottone ultimo, A. superioris seculi XL. ætatis atque gentis suæ flore extincta. Sed quæ

* Hic, ubi non nisi de origine atque Restitutione Illustrissimæ Gentis Schauenburgicæ sermonibus est, mediam Ejusdem Historiam ex instituto prætermittimus; aliquam tamen illius delineationem infra in Commentationis de *Scriptoribus Schauenburgicis* §. X. nota (*) obiter interspersam deprehendes.

fieri amat divina providentia, ut, succifis arboribus, quæ dudum erectæ steterant, aliæ ex radicibus ac seminibus earundem succrescant, eandemque, quæ priores ornaverat, altitudinem ac gloriam adsequantur; ita etiam Schauenburgica urtica in Rosa Lippiaca refluoruit. Non enim sine divino numine accidisse reor, ut Elifabetha, Divi Ottonis, atque Elifabethæ Ursulæ filia, Ernesti Principis germana soror, defuncto patre, nuptum daretur Simoni VI. unico tum Lippiaco Comiti, eumque, totumque stemma illustrissimum, multa prole fecundum secundumque redderet, communis ejusdem omniumque Comitum Lippiacorum mater facta. Elifabethæ hujus Schauenburgicæ filia, Elifabetha Lippiaca, Georgio Hermannno, Comiti Schauenburgico Gehmensis Lineæ, nupta, Ottonis, Comitis ultimi, & mater & hæres facta est, manifesto Summi Numinis arbitrio auxilioque virtutem ipsius coronante. Id quomodo gestum sit, in subjunctis de scriptoribus rerum Schauenburgicarum annotationibus in compendium redegi recensuique; uberius olim ea recensiturus, si Deus voluerit, in *Schauenburgica Palingenesia*. Vix fore autumo, quæ aliunde huc conferri possent, cum ipsa illustrissima Elifabetha omnia, quæ in re illa gesta sunt, publicis typis in actis feudorum Mindens. describi curaverit. Tab.

Tab. A.

	Dn. Grüningenf.
	ngenf.
	ondator Collegii Grüningensis, & Ottonis Sa
Lotharius I. Com. & Com. Palat. † in Ux. ----- Cor	Jutte † 930. e scalis prolapsa accepto è forcipe vulnere, an- te Parentes,
Lotharius reconcili leve, fit l nonic, W furtensf. † 990. 3	
Sigfridus Com. Walgdeburg. <i>vid. Tab. B.</i>	Lyla. I. Hylle Ux. Bartholdi Comit. wig, Dux d Vifurg. Mifonæ.
Ditmarus Abbas Corbei. † 1046. 15. Febr.	Fridericus Burggr. Madeb. <i>vid. Tab. C.</i>
	Dom. Santerfley, & Rodenberg. inqua Imperatoris Conradi II, vi- indæ ad S. Mauri.
Bruno Dom. Santerf Conradi II, Cancell. naff. S. Mauritiij, in extructo.	Hilgibold. Hemmucke. dedere S. Mauritiio bona quæ- dam in loco Wederborg. Lehrbecke.
	Agnef. Com, Schauenburg. Ux. Theodor. II, Comitis Clivenfis.

Tab.

Tab. A.

Petrucius.

----- Com. Walpecenf. -----		----- Com. Wolmerstād. & Dn. Grüningenf.	
----- Com. Walpecenf.		----- Dom. Grüningenf.	
----- Com. Walpec. Ludovici III. Imperat. & Ottonis Saxon. Ducis propinquus.		Sigfridus Dns. Grüning. Fundator Collegii Grüningensis. Ux. Juditha Comes -----	
Lotharius I. Com. Walpec. Heinrici I. Imp. Consil. & Com. Palat. † in proel. Lunckein. A. 980. 7. Sept. Ux. ----- Com. Sommering.	Sigfridus † 930. ex equo prolapsus, ante Parentes.	Jutte † 930. e scalis prolapsa accepto è forcipe vulnere, ante Parentes.	
Lotharius II. Com. Walpec. & Wolmerst. Ottoni M. reconciliatus accepit ab eo Curtim, Domin. Santersleve, fit Marchio Bernburgi; fundat Collegium Canonice. Walpecense. 1. Ux. ----- Com. Querfurtens. 2. Ux. Mechtild. Com. Thuring. Septentr. † 990. 3 Dec. sep. Walbecæ.			
Sigfridus Com. Walpec. & Wolmerstād. vid. Tab. B.	Lotharius III. March. Bernburg. Burggrav. Magdeburg. Com. Walp. & Wolmerst. Dom. Santersl. Ottonis II. Imp. Com. Palat. † 1006. 25 Jan. 1. Ux. Hedwig. Dux Bavar. & Saxon. 2. Ux. Godila March. Saxon. ad Visurg. & Dom. Rodenb. postea Uxor Hermanni March. Misniae.	Lyla. 1. Hylle Ux. Bartholdi Comit. Henneberg. March. Suinfurt. & Durlac. † Suinfurti.	
Ditmarus Abbas Corbei. † 1046. 15. Febr.	Bruno Episcop. Merseburg.	Wernerus Marchio Bernburg. B. Magdeb. Com. Walb. & Wolmerst. Dn. Santerslev. Pater plurium filiorum. Ux. 1. Luccardis Eccardi March. Misn. fil. Ux. 2. † 1012. 13. Nov. sep. Walpecæ. 3. Reinhold Com. Beichling. † Ellerstād. d. S. Mart. 1013. sep. ibid.	Fridericus Burggr. Madeb. vid. Tab. C.
----- Com. Wolmerstād. -----		----- Dom. Santerslev. & Rodenberg. Ux. ----- filia vel propinqua Imperatoris Conradi II. vidua degit Rodenb. sep. Mindæ ad S. Maurit.	
Bruno Dom. Santersl. & Rodenb. Episc. Mindenf. Conradi II. Cancell. † 1055. 10 Febr. sep. in Monast. S. Mauriti, in suo patrimonio suis sumtibus extracto.	Adolphus Dom. Santerslev. & Rodenberg. primus Comes Schauenburgi A. 1030. † 1055.	Hilgibold. Hemmucke. dedere S. Mauritio bona quadam in loco	Wederborg. Lehrbecke.
Adolphus II. Schauenburgi I. Holiatiæ Comes.		Agnes. Com. Schauenburg. Ux. Theodor. II. Comitis Clivensis.	

C

Tab.

Tab. B.

Sigfridus Comes VValpec. & VVolmerstad. † A. 990.
 15 Mart. 1. Ux. - - - - Com. Summering. ad Un-
 strutam. 2. Ux. Conigundis Marchio Stadenfis, filia
 Henrici, neptis Lotharii, Marchionum Stadenf. am-
 bæ sepultæ jacent VValpecæ.

VVilligis Præ- pos. VValpec.	Ditmarus Episc. Mersburg. † 1018. 1 Dec.	Fridericus Com. VVolmerst. Bruno Abb. S. Joh. Magd. E- piscop. Verdenf. A. 1035.	Henricus, † improles. 1616. 2 Oct. comita- tum ejus Henric. II. A. feqv. contulit Sigfri- do Comiti Stadenfi.	Sigfrid, Abb. S. Joh. Magdeb. Episc. Monast.	Bruno Conv. Corbej.	Theodoricus Com.
---------------------------------	--	---	---	--	------------------------	---------------------

Tab. C.

Fridericus Burggr. Magdeburg. I. Ux. Tieburg.
 March. Oriental. II. Ux. - - - - -

I. Conrad, Burggr. Magdeb. Dom. in Plotske, fit Marchio Osterland. † in Itinere romano sagitta confossus. Ux. Margaretha fil. Reinhardi Com. Afcaniæ.		Meginfredus Com. VValpec.
- - - - - Comes. VValpecæ.	Helfricus Burggrav. Magdeb. in Plotsk. 1117.	Hermann, Burggrav. Magdeb. Dom. in Plotske.
Sigfridus Com. VValpec. † in itinere Rom. in Apulia. A. 1137. circa Pente- cost. Comitatu VValpecensi postea inter proximos agnatos disperso.	Conrad, ultimus Burggr. Magd. ex hac Stirpe.	Henricus improles, Irmengardis Ux. Ottonis vel Udönis Marchion. Soltwedel. cui dotis lo- co attulit Dominium Plotske.

RE-

Comes VValpec. & VVolmerstad. † A. 990.
rt. 1. Ux. - - - Com. Summering. ad Un-
1. 2. Ux. Conigundis Marchio Stadenfis, filia
1, neptis Lotharii, Marchionum Stadenf. am-
ultæ jacent VValpecæ,

proles. Sigfrid, Abb. S. Bruno Conv. Theodonicus
omita- Joh. Magdeb. Corbej, Com,
c.II.A. Episc. Monast,
Sigfri-
denfi.

I, Ux. Tieburg,

chio Meginfredus Com. VValpec.
Ux.

mes. Helfricus Burggrav. Hermann, Burggrav.
Magdeb. in Plotsk. Magdeb. Dom. in
1117. Plotske.

Conrad, ultimus Henricus Irmengardis
Burggr, Magd,ex improles, Ux. Ottonis
hac Stirpe. vel Udonis
Marchion.
Soltwedel.
cui dotis lo-
co attulit
Dominium
Plotske.

RE-

RECENSIO
**SCRIPTORUM RES
SCHAUENBURGICAS
ILLUSTRANTIUM.**

C 2

I, li,

Scriptores
Universales
Historici.

Ii, qui de rebus Schauenburgicis universis egere, atque Historicas nobis de toto hoc amplissimo Comitatu, Illustrissimaque Comitum gente relationes integras tradiderunt.

Antiquissimas Schauenburgensium Comitum Origines *MEIBOMII Chronicon VValpecense* explicat, quod infra memoramus §. VII. not. **. Hic vero primo loco notanda venit Fr. *HERMANNI de LERBECKE* Chronicon Comit. de Schovenborg, ab Adolpho, Primo Comite, ad sua usque tempora. (*)
Chro-

(*) Quousque in recensendis rebus gestis Schauenburgicorum Comitum descendat hoc *Lerbecii Chronicon*, in præfatione ad eam T. I. Script. Germ. p. 492. *H. MEIBOMIUS* Junior disputat contra *J. G. VOSSIUM*, de Historic. Latin. adductumque ad eundem a *SANDIO HENNINGESIUM*, ubi palam quidem est, ultima, quæ in eo Chronico Latino quidem memorantur, ad A. c. *1000000*. pertinere, mortem *Otonis III. Comitis*, quam eo anno oppetiit, describentia. Verum cum hoc suum *Lerbecius Chronicon* ipsi huic *Otoni*, patrique ejus germano, *Bernhardo*, Præposito *Hamburgensi*, inscripserit, pariter manifestum est, *Otonem* tum in vivis fuisse, cum primum ille *Chronicon* hoc conscriberet, quæ
que

Chronicon hoc, cum intercidisset ferè, re-

C 3

sti-

que mortem ejusdem concernunt, vel recentius à Lerbecio vel Bevesio forsan, de quo mox, adjecta. Attamen ex eadem Lerbecii dedicatione adparet, jam tum in vivis fuisse Ottonem III. Secundi Ne-potem. Collegit autem sua Lerbecius partim ex Slavorum Chronico Helmoldi, partim ex singulari privilegio Frisonum, supposititio eo, atque aliis Mo-nasteriorum quorundam, Mindensis Diœceseos, Privilegiis ac Chronicis; atque cum plurimis bonis ac veris falsa quædam ac ficta, bona tamen fide, admiscuit; facile errores, quos Meibomius jam observavit, præcipue in ordinandis temporibus, ubi integro seculo nonnunquam à vero abludit, addu-ci possent. Ita, exempli loco, quod Meibomius non notavit, Adolphum primum Schauenburgi Co-mitem A. c 10XXX. atque alium cognominem, Holsatiae Comitem A. c 10CVI. factum, eundem facit, hujusque filios tribuit illi. Quis vero scri-ptorum ejus ævi sine novo, neque etiam innume-ris scater mendis atque erroribus? uti Lambecius T. II. Rer. Hamburgens. p. 147. à Meibomio in præf. adductus, per hyperboten judicat, qui cetero-quin eum egregia multa continere non diffitetur. Neque etiam omnes errores Lerbecii, varii etiam Scripturæ sunt. Certe haud pauca se loca corrupta ex veris, quæ adhibuit, originalibus restituere pos-se, fidem facit Doctissimus, qui Lerbecii quondam domicilium, Fr. Prædicatorum Monasterium Min-dense, in Gymnasium mutatum, jam inhabitat, Re-ctor B. UNEMANUS de Biblioth. Mindens. B. 2.

stituit, atque auxit D. Lambertus de
^{Lamberto}
^{de Beves-}
^{sen au-}
^{tus.} BEVESSEN Præposit. ad S. Jo.
 Osnaburgens. & quondam Mindens.
 official. (*) Idem forsan etiam in
 vernaculum verti fecit. (**) Sed denuo ne-
 glectum Divi Principis Ernesti auspiciis
 publici Juris factum præfatione notisque
 variis, quæ novi operis instar esse possunt,
 illustratum ac una cum aliis quibusdam e-
 ditum. Eidemque Illustrissimo Prin-
^{ab}
^{H. Meibo-}
^{mio cum}
^{noris edi-}
^{tus.} cipi, Ernesto, inscriptum fuit ab Hen-
 rico MEIBOMIO Francof. ad
 Moen. typis Erasmi Kempfferi, sum-
 tibus Rulandiorum A. MDCXX. 4. (***) ab
 Henrico MEIBOMIO Juniori denuo To-
 mo I. *Scriptorum Rerum Germanicarum*
 cum nova præfatione insertum.

§. II.

- (*) *HAMELMANNUS* in antiqua Westphalia p.
 40. seq. de Doctis in Westphalia viris P. III, 23.
 seq. de Familiis emortuis L. I. p. 700. seq.
- (**) *Germanicam Lerbecii versionem* & Meibomius
 habuit, in qua quædam ad A. c. l. c. CCCC LXXIV.
 adjecta fuere, vid. p. 44. & 22. Edit. Francof. &
 Spangenbergius secutus est, uti ex citato Meibo-
 mii loco colligitur.
- (***) *Lerbecium* in Meibomii Bibliotheca delitescere,
 edocuerat Ernestum, Principem, Consiliarius ejus,
 Melchior GOLDASTUS, eadem præfatione me-
 morante. Inter varia cæteroquin, quibus com-
 men-

§. II.

Adolpheis, five de Historia Generosorum Nobiliumque Comitum Theorosburgensium (*) vel alias vulgo Schomburgensium, ac Hamburgensis Civitatis famosæ, decantata per Henric. Aquilonipolensem, (***) Poëtam, à Meibomio, cum ejusdem de primordiis Lubicanæ urbis Cæsareæ Libris II. atque Justini Lippiflorio, Lerbecio adjuncta.

Henrici
Aquiloni
Polensis,
Adolphus.

C 4

§. III.

mendari merentur Meibomiani hi ad Lerbecium commentarii, præcipue illud etiam est, quod veros Illustrissimæ Genti natales restituerit, primumque ejus Satorem Adolphum de Santerleben fuisse, non de Salingsleben (uti sædo errore, sequioribus etiam scriptoribus, Chytræo, Hamelmanno, Spangenbergio, prout fieri assolet, adoptato, Cranzius corruperat) ex Lerbecio, atque Erdwini Erdmani Osnaburgensi Chronico docuerit; de quo & aliis huc pertinentibus supra.

- (*) Ex hoc Græcæ Originis nomine minus intellecto, vocatos etiam Schaumburgenses Comites Theorosburgenses fuisse Frid. Jul. Rothmann in annot. ad Ordin. Civil. Schauenburg. p. 8. conjecit.
- (**) De celebri hoc sui temporis, sed misello Poeta, plura vide apud Juniolem Meibomium in Præf. ad Lerbecii Chronicon, scriptoribus suis insertum. Dedicavit Adolpheida suam Johanni Mineo, in Indagine Civili nato, Lubecensis Urbis lumini, artis Apollineæ Magistro.

§. III.

M. Cyriacus Spangenberg.
Chronicon.

Chronicon, in welcher der Hochgebohrnen Ubralten Grafen zu Holstein-Schaumburg, Sternberg und Gehmen Anfunfft, und wie sie die Graffschafften bekommen, wie lange sie auch das Herzogthum Schleswich inne gehabt und besessen, und jeko die Graffschafften noch inne haben, auch Nahmen, Herkommen, Genealogie oder Stam-Baum, aller Grafen Leben, Friedes- und Krieges-Handlung, Thaten, denckwürdige Geschichten, derselben Stifft, Schösser, Städte, Flecken und Bergwercke, aus bewährten und glaubwürdigen Scribenten, briefflichen Urkunden und von Alters hero zusammen gezogenen Bericht gründ- und nützlich beschrieben, durch M. Cyriacum Spangenberg, atque in fine. Gedruckt zum Statthag. Anno Christi 1614. fol. (*)

§. IV.

(*) *Postremus fere hic liber celebri Chronicorum scriptori, Spangenbergio, labor fuit, jussu atque auspiciis Incomparabilis Principis, Ernesti, Schauenburgicorum Comitum Gloriosissimi, perfectus, atque ipsius venerandi senis manu A. clo Io CII. atatis LXXV. descriptus, V. die Decembris absolutus, ipso in praefatione memorante. Non quidem continuavit hoc opus usque ad A. Editionis, uti in proluxa ejus re-*

cen-

§. IV.

Fuit vero post Spangenbergium nemo fere, qui res Schauenburgicas describere atque Chronicon illud continuare instituerit;

C 5

rit;

ensione Centur. I. Art. 41. § 45. p. 127. seqq. § 144. 145. Bibliotheca Hamburgensis memorat; socias tamen auctori manus præbuit sanguine ipsi conjunctus M. Johann Gezele, Iberensis Ecclesiæ Pastor, quem ad perlustranda atque describenda potissimum antiqua documenta atque literas Illustrissimus Author adhibuit, qui quoque, quod aliunde didicimus, privata singulorum locorum monumenta colligi atque edi jussit, licet nihil vel parum eorum, quæ ad particularem locorum hujus Comitatus notitiam pertinerent, in Chronico hoc expressum, neque etiam quicquam antiquarum litterarum, lapidum, aliorumque similium monumentorum insertum sit, præter pauciora nonnulla, inter quæ præcipuum locum causa Sternbergensis occupat, quam ex genuinis authenticisque documentis solide atque prolixè satis perorat. L. V. cap. 18. p. 226 - 233. docetque, sinistra ea esse, quæ HAMELMANNUS in antiqua Westphalia p. 60. seq. ex vago ipsique dubio visorum more vulgi, ea de re retulit, quemque sequiores secuti sunt. Nec minus à verò abhorret, quod in Lexico Universali Historico Lipsiensi referatur, proprietatem Sternbergensis Comitatus hereditario quasi jure, cum magna Schauenburgensis parte, ad Comites Lippianos, extinctis 1640. Schauenburgicis, pervenisse; hæc enim longe aliter evenisse

rit; de Meibomii ad Lerbecium commentariis supra jam dictum est, qui recentiores quidem sunt, sed res antiquiores illustrent; alia privatorum studia atque conamina, collectæque hinc inde intra privatos parietes chartæ substiterunt. Attamen
Joh. Joh. Winckelmann. Jo. Joh. **VVINCKELMANNUS**
Chronico Hassiaco Schauenburgicum
 ad-

nisse constat. Ibidem etiam matrimonium inter Ottonis Schauenburgici filiam, atque **BERNHARDUM**, Lippiensem Comitem, falso scribitur initum fuisse; errore exinde prognato, quod **HAMELMANNUS** in Genealogiis Comitum p. 416. alio æque magno errore scribat, lites de comitatu Sternbergensi sopitas, matrimonio inter Bernhardum Lippiensem, & Annam Schauenburgicam contracto; initum nimirum matrimonium illud, quod Sternbergensem litem ad definitum tempus composuit, inter Simonem VI. atque Elisabetham, Ottonis filiam, universæ Celsissimæ Gentis Lippiacæ Parentes. Cæterum dulcissimæ patriæ memor, duplicem hic in Spangenbergio errorem circa res Württembergicas observo: alterum suum, ubi in Tabula Genealogica operi præmissa, atque L. V. cap. I. p. 212. Adelheidin, Gerhardi Cæci conjugem, Comitem Württembergi fuisse scribit; fuit enim Wartbergica, Meibomio ad Lerbecium docente; alterum Typographi, ubi L. V. cap. 22. p. 236, tum in textu, tum in margine legitur: Johannes, Dux Stutgardiensis, pro Stargardiensi.

additurus, cum destinata ejus Celsissimo Comiti PHILIPPO probarentur, facile obtinuit, ut omnia ad res Schauenburgicas singulorumque locorum Historiam pertinentia colligi juberet. (*)

§. V.

M. Jo. Or- M. Jo. ORSÆI (**) Tremoniani,
sans. Ecclesiast. Rodenbergensis, Schaumburgias orsa Hagæ - Schawenburg, & Schauenburgias continuata ibid. 4.

§. VI.

Differtatio Historica, de Familia Comitum Holfato - Schauenburgicorum hoc seculo extincta, quam in Academia Rinteliensi de-
D. Frid. fendit M. Frideric. Wilh. BIER-
Wilhelm. LING A. 1699. 4. Adjecta est â Viro
Bierling. summe Reverendo, superius jam nomi-

(*) Facta hæc sunt anno superioris seculi LIII. Chronico vero Winckelmanniano, dudum edito, nuper demum lucem publicam adspicere datum fuit.

(**) Rector antehac scholæ Hagensis fuit, atque duplici hoc elegantissimo Carmine, quod utrumque in Gymnasio Ernestino publice recitavit, illud quidem die 2. Jul. 1616, hoc die 27. Jul. 1617. Comitatum Schauenburgicum atque Ernesti Principis aulam, ministrosque sacros & profanos luculenter descripsit.

minato, in egregia hac Historiæ Schauenburgicæ delineatione, Tabula Genealogica Comitum Holsato-Schaumburgicorum præstantissima, multa cura confecta. (*)

§. VII.

Acta publica. Pertinent huc etiam acta publica inter Illustrissimam Principem, Elisabetham, ultimi Comitis Schauenburgici, Ottonis, A. 1640. defuncti, Matrem & Hæredem, atque Episcopatum Mindensem ob successionem actitata; quæ sunt: Acta, die *Mindische Lehen* betreffend ic. *Rintelen*. 1645. fol. Acta secundæ instantiæ in *Sachen Schaumburg* contra *Minden, Rintelen* 1646. fol. wohlbe gründete Beantwortung auf des *Stifts Minden* vermeinte *Hinterschreibung*. *Rintelen* 1645. 4. (**)

§. VIII.

(*) *Vir Celeber.* inter Adolphum Santerlslebium, qui A. MXXX. primus Schauenburgi Comes creatus est, atque A. MLV. obiisse creditur, & Adolphum alterum, qui A. MCVI. vel MCXXI. Comes Holsatiae factus est, Cranzium & Spangenbergium secutus, intercessisse vel duos, vel unum certè putat; illud, nisi fallor, contra necessitatem fieri, supra monui.

(**) *Res gestas, extincta stirpe Schauenburgica, alii loco servamus. Actis his luculentissimis adjecta etiam sunt.*

§. VIII.

Scriptores Saxonica Infer. & Westphalia. Neque minus hujus loci sunt Generales rerum Saxoniae inferioris atque Occidentalis, quam Westphaliam vocant Scriptores; praecipue **CRANZIUS**, (*) **CHYTRÆUS**, (**) **HAMELMANNUS**, (***) alii (****)

§. IX.

sunt de primis ejusdem Originibus Santerstebiis, Bernburgicis, Rodenbergiis, Walpecensibus, ex antiquissimis documentis, atque Walpecensi praecipue MEIBOMII Chronico, vernaculo sermone edito, annotationes atque Tabula Genealogica prolixæ.

(*) In Saxonia L. VIII. c. 26. Vandalia, Metropoli. Eum tamen ex **LERBECIO**, **HELMOLDI** Chronico Slavorum, **GOBELINI PERSONÆ** Cosinodromio, **ALBERTO STADENSI**, aliisque omnia sua compilasse, neque tamen ea nominasse, annotat atque indignatur Hamelmannus de Famil. emort. p. 700. 701. seq.

(**) In Saxonia.

(***) In Geneal. Comitum p. 410 - 412. Ubi prolixiore horum Comitum Genealogiam promittit, in Genealogiis Principum dandam.

(****) Quos **MEIBOMIUS** atque **PAULLINI** collegerunt, praeter alios Doctiss. **BUNEMANNUS**, ad colligendam ex inde Historiam Mindensem, vid. §. sequentem.

§. IX.

Provinciarum vicinarum. Qui aliarum provinciarum, vicinarum Schauenburgicis, Historiam atque res gestas tradentes rerum Schauenburgicarum quoque mentionem fecerunt, atque documenta his inservientia exhibent, pariter huc refero, atque inter eos, scriptores Brunsvicenses, (*) Mindenses, (**) Holsaticos, (***) Hamburgenses.

(*) Quos Illustr^m LEIBNITIUM dedisse constat.

(**) Quos Cl. BUNEMANNUS, qui ipse Historiam Mindensem daturus est amplissimam exactissimamque, collectis jam omnis generis documentis, inter quæ complura sunt res Schauenburgicas illustrantia; recenset ea in Tertio de Doctis Westphalis Programmate p. A. 3 seqq.

(***) Ex. gr. DANCKWERTS *Schleswisch Holsteinische Landes-Beschreibung*, fol. cui peculiaris etiam Comitatus Holsato-Schauenburgici Geographica Tabula inserta est Jo. MEIERI opera, PETERSENS *Holsteinische Chronik*. Alii, ii præcipue, qui Holsaticos Comitum Schauenburgicorum res data opera descripsere; quo pertinent Io. BOCERI Carminum, de Origine & rebus gestis Regum Daniæ & Ducum Holsatiæ, Comitumque Schowenburgensium, Libri quinque Lips. ex Offic. He. Hantzsch 1577. qui demum è Cogitationibus Poeticis Clarissimi Bünemanni, de meis Theologicis, mihi innotuere, not. (d)

ses, (*) Lubecenses, (**) Lippienses (***)
Celeberr. Viri D. Pol. Lyseri Historiam Co-
mitum Wunstorpiensium.

§. X.

*Lexica
Historica.
Lipsiensis.
emenda-
tio.*

Tandem hujus etiam loci sunt Le-
xica aliaque volumina Historica Uni-
versalia, Lipsiense ex. gr. quod ta-
men in rebus Schauenburgicis varios
habet errores. (****)

§. XI.

(*) Petri LAMBECII *Origines atque Res Hamburgenses; atque ex recentioribus Plur. Rever. Dn. Nic. STAPHORSTIS Hamburgische Kirchen-Geschichte. Eruditiss. ac Celeb. FABRICII memoria Hamburgenses.*

(**) Lubeca Religiosa, quam Vir Clariss. Jo. Jacob. à MELLE meditatur, varia, quæ huc facient, conferet, ut opinor. Vide interea Historiam ejus Lubecensem quatuor Dissertationibus academicis, Celeb. Sagittario Præsidente excussam.

(***) J. Pidericii Chronicon & alios.

(****) Eos heic emendabimus. Recte quidem ibi Santerслеbia Comitum Schauenburgicorum origo, sed sine probatione, asseritur. Divisus inter Gerhardi I. anno 1281. defuncti, filios terris, constitutas duas lineas fuisse, Holfaticam atque Schauenburgicam, recte quidem notatur; sed alia prior, jam in Adolphi V. a. 1261. defuncti filiis, Johanne I. & Ger-

D

har-

Scriptores
Geographici &
Genealogici.

§. XI.

Priusquam vero hinc discedamus,
pe-

hardo I. quorum ille Wagriam, hic Stormariam cum Schauenburgensi nactus est Comitatu, divisio facta omittitur: prior illa in Adolpho VII. ao. 1390. extincta, hæc autem in Schauenburgicam atq; Holfato-Schlesvicensem denuo divisa est, hæcque posterior, ao. 1459. in Adolpho VIII. exaruit. Omittitur etiam Schlesvicensis Ducatus accessio, quem primo Gerhardus V. Magnus à Waldemaro, Sororis filio, Daniæ Rege, accepit, sed eidem, à Christophoro pulso, reddidit, denuo pro-nepoti suo, Gerardo VII. à Margaretha, Danorum Regina, collatum ao. 1386. confirmatumque ao. 1388. cujus filio, Adolpho VIII. extincto, uterque Ducatus ad Regem Daniæ pervenit, præfecturis Hatesborg, Pinnenberg & Barmstede exceptis, quæ cum aliis, in Hamburgensi Civitate, ac circa eam, prædiis ac juribus, ex Lineæ Wagriensis, ao. 1390. extinctæ, hæreditate, Schaumburgicæ Lineæ in conventu Kiloniensi cesserant, post hac Comitatus, modo Holfatiæ, modo Schauenburgi, nomine indito. Calami error est, quando duces Holfatiæ ao. 1487. feuda Santslebia habuisse, scribitur. Ericus enim non Dux, sed Comes Holfato-Schauenburgicus, dicto anno tale feudum nobilibus Breilebiis contulit, Meibomio memorante ad Lerbecium,

peculiari nomine memoranda sunt scripta

D 2

Geo-

cium p. m. 47. Scriptoris vero error est, ubi dicit, Ernestum, Schauenburgi Comitem, à Ferdinando II. Augusto, Holsatiæ Ducem creatum, ea quidem intentione, ut pristinum jus in terras Holsaticas, extincto Adolpho XIII. à Christiano Oldenburgico, Daniæ Rege, sororis suæ filio, occupatas vindicaret, sed nihil proficere potuisse, atque successorem ejus, Jodocum Hermannum, Schauenburgico atque Pinnebergenfi Comitatu contentum fuisse. Inepte omnia. Neq; enim Ernestus Dux, sed Princeps creatus, cumque revera hæcenus fuisset Holsatiæ Comes, utique fieri etiam poterat atque vocari illius Princeps. Id tamen elogium cum non ferret Christianus, Daniæ Rex, composita re post graves motus, Ernestus Principem se Imperii, Holsatiæ & Schauenburgi Comitem scripsit. Vide Bierling. diff. cit. p. 29. ubi Pfannerum allegat de præcip. Principibus Germaniæ Gent. p. 308. cap. XI. Anonymi *Holsteinische Chronick*. p. 72. seq. confer etiam Lünigii *Reichs-Archiv*, Part. Spec. Cont. II. p. 58. 61. Jodocus Hermannus Princeps non fuit, ergo vocari nec volebat, nec poterat. Quod vero ad ipsam ERNESTI Principalem Dignitatem attinet, à FERDINANDO III. eidem collatam, aut restitutam potius, quæque maximum omnino in causa Ejus Bohemica momentum habuit, in historia Schauenburgica plenius explicacabi-

Geographica atque *Genealogica*; ad eaque
per-

cabimus. Nec magis recte se habent, quæ de extincta Schauenburgica gente memorantur. Ottonem ultimum in præstantissimo ætatis flore ao. 1640. 25. Nov. cœlibem obiisse refertur, circumstantiæ verò ad mortem ejus pertinentes, memorabiles admodum, reticentur; confusa, nisi fallor, hac Illustrissima Comitum Gente cum alia ex Suevica nobilitate; ad quam sequenti titulo, Schauenburg, Schönberg, annotat, Jodocum Hermannum ao. 1640. Hildesiæ, accepto inter convivium per Monachum Gallum veneno, una cum Christiano Hassiæ Landgravio expirasse; quo Burgemeisterus vom Schwäbischen Reichs Adel, Pufendorf vom Deutschen Kriege allegatur. Hæc vero ad Ottonem, Comitem Schauenburgicum, pertinent, atque, ut opinor, Pufendorfius de rebus, Svec L. XII. fol. 403. allegari debebat. Terrarum Schauenburgicarum, extincta Illustrissimorum Comitum stirpe, divisio falsissimè & hic & alibi à Geographis aliisque scriptoribus recentioribus recensetur. Defuncti ultimi Comitis hæreditatem qui adiret, non erat, præter solam superstitem matrem, ELISABETHAM, & ipsam Schauenburgico Sanguine, atque supra dicto Simonis VI. Comitis Lippiaci, & Elisabethæ Schauenburgicæ matrimonio genitam: ea itaque omnium terrarum Schauenburgicarum possessionem prima omnium cepit.

pertinent Tabulæ Geographicae in Historia

D 3

no-

pit. Postea Mindensis Episcopatus, cui tum Sueci imperabant, fiduciarium nexu pretextu, praefecturas Schauenburgicam, Stadthagensem, atque Saxenhagensem, cum castris ac oppidis occupabat; quibus postea Buckenburgenfis arx Praefectura ac Civitas adjecta est. Praefectura Rodenburgenfis, Hagenburgenfis atque Arnsburgenfis jam olim in feuda oblata fuerant Serenissimis Hassiae - Cassellanis Landgraviis. Bockeloensis atque Mesmerodenfis, eodem titulo, cum castris cognominibus, à Georgio, Brunsvicensium Duce, (uti jam antea, defuncto Jodoco Hermanno Comite, Lauenaciensis) vindicatae fuerant. Contra has episcopatus Mindensis attentationes Illustrissima Comes, Elisabetha, tum publico documento protestata est, tum re ad cameram Caesaream delata, Mandatum de restituendo & amplius non turbando, sine clausula, atq; quod illa quatuor praefectarum occupatio à Regimine Suecico Mindensis Principatus facta esset, per Fratrem, Philippum, eò nomine in Sueciam missum, atque favore Illustris Oxenstiernæ, Suecici in Germania Legati à Christina totius Comitatus restitutionem obtinuit, sub finem Anni 1653 DC XLIII. Eoque facto Hæredem scripsit ac successorem, petentibus ita statibus, fratrem *Philippum*, Piiissimum Principem, ita, ut homagium uno a-

ctu

nostra Geographica recensitæ; (†*) ad hæc ve-
ro

ctu utrique præstaretur. Ipseque Illustrissimus Comes, Philippus, paulo post ducta in matrimonium Sophia, Hassiæ Principe, super memoratis præfecturis, Hassiacis feudis, de novo investitus est, oblato in feudum cætero suo Comitatu. Verum, extincta præmatura morte Elisabetha, Principe, quæ vix parem virtute atque animo habet, subortisque ab adversa parte novis difficultatibus, (quippe Mindensis Episcopus contrariam ab Imperatore sententiam, atque prioris Cameralis decreti, de restituendo, cassatoriam obtinuerat) ita tandem inter Celsissimam Hassiæ Landgraviam, Amaliam, atque Illustrissimum Comitem Philippum transactum est, ut utraque pars dimidium Comitatum, totius vero directum dominium Hassiaci Casselenses Landgravii obtinerent, quæ pacta ao. 1647. d. 9. Julii Monasterii facta in subsequenti pacis Westphalicæ Instrumentis ita confirmata sunt, ut quatuor illarum præfecturarum, Stadthagensis, Buckeburgensis, Schauenburgicæ atque Saxenhagensis, dominium directum, quas cum infertis castris ac urbibus Mindensis Episcopatus sibi vindicare tentabat, in Celsissimam Domum Hassiacam Casselensem transferretur. Ex qua rerum gestarum ignorantia sinistre à compluribus intellectum Pacis Instrumentum fuit, ita, ut per illud accessisse crediderint utile harum præfecturarum

ro Tabulæ Genealogicæ, quarum præcipuæ
D 4 sunt,

rum dominium Hassiacæ Domui, de accessione vero cæteri Comitatus Schauenburgici planè nullam mentionem fecerint; quod ipsi Celeberrimo IMHOFIO accidisse video in Notit. Procer. Imper. L. IX. cap. VII. §. 12. p. m. 541. Ita vero juxta illam transactionem Hassiaco - Lippiacam Comitatus Schauenburgensis dividebatur, ut Illustrissimo Comiti, Philippo, qui ex eo tempore Comitis Schauenburgi, Lippiæ ac Sternbergæ elogium gessit, obtingerent Præfecturæ Stadthagensis, Buckeburgensis, Arnsburgensis, Hagenburgensis, atque quæ huic postea conjuncta est, pars Saxenagensis, Hassiaci vero Juris fierent Schauenburgica, Rodenbergensis, atque Pars Saxenagensis, utrinque cum insertis urbibus, castris ac oppidis: Rintelensis academia indivisa, tum utrique subjecta mansit. Accessit ao. 1647. die primo Octobris *pactum Lauenaviense*, inter Serenissimos, Duces Brunsvicenses, Hassiæ Principem, Amaliam, atque Philppum, Comitem, initum, quo præter Lauenaviensem, Bockeloensem atque Mesmerodensem præfecturas, & castra jam ante occupata, in Brunsvicensis ditionem Lochemensis quoque præfectura, cum parte Visbecensis, è Satrapia Schauenburgica, additis aliis quibusdam conditionibus, transit. Sed pergo ad emendandum Lexicon Universale Historicum. Illud utriusque pacti
hujus

funt, Rittershufiana, Spangenbergiana, Bierlingiana, Hübneriana, Ditmariana. (*†.)

§. XII.

hujus in Instrumento pacis expressi, atque confirmati nullam mentionem injicit. At vero, eodem Instrumento terrarum Schauenburgicarum partem Daniæ Regi adscriptam fuisse, falso asseritur, nihil enim ea de re in Pacis Instrumento extat, sed Holsaticas Schauenburgensium Comitum terras Illustrissima Elisabetha mox post Ottonis Filii obitum, accepta pecuniæ summa, Daniæ Regi atque Holsatiæ Ducibus, una cum telonio ac Juribus Hamburgensibus vendiderat. *Gehmensé* dominium ad Comites Bronchorstios Styrum-benses pervenit, ex Maria, Ottonis VI. filia, Ernesti Principis sorore, prognatos. Mentio autem injicienda quoque erat Dynastiæ Bergen in Kennemaria, Hollandiæ Septentrionalis Provincia, sitæ, mari vicinæ, quæ ab Illustrissima Brederodiorum gente per Henricum Schauenburgicum emta, extincta horum Comitum mascula stirpe, vendita ab Elisabetha Hærede est A. MDC XLI. Antonio Studlero, Batavo, quo de in *Insignibus Schauenburgicis* à me dictum est. Ceterum neque homonyma loca in Universali illo Lexico satis accurate neque omnia recensita esse, supra vidimus in *Prodromo Originum*.

§. XII.

Scriptores
Particu-
lares. Secundo loco recensenda venient
ea scripta, quibus singulorum Comi-
tum res gestæ exprimuntur, quo re-
ferendæ orationes atque Conciones fune-
bres

D 5

(†*) Versuch der Historie der Land-Charten,
p. 86. not. u) Zusätze p. 55. Discurs von der
Geographie p. 77.

(*†*) De Bierlingiana, omnium optima, jam jam di-
ctum est, in qua Spangenbergiana atque Rit-
tershusiana aucta emendata atque continuata
sunt. E præstantissimo opere Hübneriano huc
pertinent Tabula 213. & 214. quibus jungenda
est Partis Secundæ Tabula 428. recentiores
Schauenburgi Comites è stirpe Lippiaca complexa,
Annalibus Clivensibus Wernerii Teschenma-
cheri auctius à se editis Genealogiam Comitum
Schauenburgensium Tabula X. inseruit Clariss.
Just. Christoph. Ditmarus, sed valde mancam, li-
cet è MSto quodam, quod Effendiense vocat,
desumptam; præter alios enim defectus erroresq;
recentiora omnia planè desiderantur, atque ex an-
tiquioribus Agnetem illam omittit, Adolphi I. fi-
liam, quam Theodorico II. Clivensi Comiti, nu-
ptam Teschenmacherus ipse scribit; quod eo minus
fieri debebat, cum non aliunde, quam è Teschen-
machero forsitan, ea de re constaret, paterque Agne-
tis, Adolphus, non Schauenburgi modo, sed Rietber-
gæ etiam Comes fuisse à Teschenmachero scribatur.

Tan-

bres iis habitæ, hisque adjuncta, quæ vocant, personalia. Ex hoc genere ad notitiam meam pervenerunt

Historia de vita & rebus gestis Adolphi II. Holsatiæ & Schauenburgi Comitis, ex Helmolde excerpta atque edita à Reinero Reineccio.

Oratio funebris Julio, Principi Schauenburgico, Adolphi Filio, in Academia Julia habita per Theodorum Adamium Jctum & oratoriam Professore. ()*

Exequiæ Ernestinæ, sive concio funebris, Illustrissimo Principi ERNESTO à M. Johanne Michelbachio, Ecclesiaste aulico & Superintendente Holsato-Schauenburgico, habita.

EIDEM habitus Sermo funebris & Personalia, per M. Antonium Rotholdum, Celsissimo Principi à Confessionibus, & Pastorem Lindborstanum.

EJUSDEM PRINCIPIS Vita oratione funebri descripta à D. Jo. Eichrodio, Profef-

Tandem Genealogicam etiam Schauenburgicorum Comitum Tabulam in Antiquitatibus Genealogicis Westphalo-Rhenanis dandam promisit vir Clariss. D. Conr. Barthold. BEHRENS; uberiorem forte ipse etiam, si vacat, dabo.

(*) *Memoratur ea Johanni Caselio, Adamii Socero, in oratione funebri, Wilhelmo ab Heimburg scripta, qui in Julii familia fuerat.*

fessore Juris Primario in academia Ernestina.

Numisma in memoriam Funeris Ernesti Principis usum. ()*

Concio funebris Illustrissimæ Principis Hedwigis, natæ Principis Hassiæ, Divi Ernesti viduæ, per M. Ludolphum Peithmannum, Pastorem Senioremem Hagensem. Rintel. 4.

Reinhardi König, Profess. Rintelens. de Majoribus, Natalibus, vita ac obitu Celsissimorum Comitum, Dn. Justi Hermanni & Ottonis, Comitum Holsato-Schauenburgicorum ultimorum, oratio funebris. 4. Rintel.

Oratio funebris de vita ac meritis Elisabethæ, Comitissæ Schauenburgicæ & c. natæ Comitissæ Lippiacæ.

Oratio funebris D. Christoph. Joach. Buchholtz. (**)

§. XIII.

(*) Describitur a B. Dohmio in Orat. Jubil. Festi Secular. Rintel. p. 4. ***.

(**) *Paucissima ex his ipse hæcenus possideo: magnum mihi favorem, qui ea scripta, præcipue duo ultima, aut alia etiam hujus generis, mecum communicabit, exhibiturus est.*

§. XIII.

Scriptores Ecclesiastici Scholastici. Ad res Schauenburgicas Ecclesiasticas atque Scholasticas pertinent separatim

Hermanni Hamelmanni Historia renati Evangelii in amplissimo Comitatu Schowenborch. p. I. Hist. Eccles. p. 845-847. seq.

D. Jo. GISENII Sächsisch-Westphälisches Ehren-Gedächtniß. ()*

M. Anthon. NOTHOLD Historia Lindhorstana MSct. ubi complura etiam ad totum Comitatum pertinentia exhibet.

Brevis eaque vera & absoluta de Fundatione Monasterii Molebeccensis Historica Relatio, multiplicisque ejusdem jactura Narratio, partim plana & ligata, partim soluta oratione descripta ac edita Anno MDCXXIII. Jam vero multis in locis emendata, aucta & ita concinnata, ut in omnium, cujusque etiam Religionis, status ac ordinis sint, manus, sine ullo alicujus offendiculo, libere venire auit, auctore Cunrado Hoiero, ibidem Subpriori P. L. C. MDCXXVI. Rintelii, typis Petrilacii, impensis vero Reverendi viri Domini Rudolphi Trachter, Patris Prioris in Molebecca. 8.

Christf.

(*) *Conf. etiam Casp. Calvöri Saxonia Inferior Antiqua, Gentilis & Christiana. Goslar. 1714. fol.*

Christ. Franc. PAULLINI *Dissertatio de Cœnobio Visbecensi in Syntagm. Rerum Germanic. Stricturæ ad Historiam Cœnobii Mollenbecensis pertinentes, præside Christiano Philippo Dohm. Phil. Prof. Ord. excussæ. Ao. 1720. Rintel. typis Jo. Godofr. Enax. 4.*

De hoc eodem integrum Chronicon se editurum promiserat laudatus modo Paulini in notis ad Chron. Mindense p. 42.

Actus Introductionis & Inaugurationis Illustris Gymnasii Hagæ - Schauenburgicorum, ab Illustrissimo & Generosissimo Comite ac Domino, Dno. Ernesto - - pio & Heroico Zelo erecti & fundati A. MDCX. ad diem V. Kal. Maji. Hagæ Schauenburgicorum, cura M. Hermannii Vastelabi. 4.

D. Josue STEGMANNI *Paradisus Ernestinus, sive Concio in inauguratione Academiae Rintelensis habita A. 1621. 4. 17. Jul.*

Joh. Eichrodii *de Academia Rintelii, 1621. 4.*

Librorum HAREMANNI, () Ehren-Gedächtniß - Predigt der Universität Rinteln. 1625.*

D. Justi Reiffenbergii *Rintelium Academicum, sive de Rintelensis oppidi amœnitate ac novæ academiæ celebritate.*

Jo.

(*) *Theologus semisecularis fuit, annotante. Rev. Dn. Schrætero l. c. p. 52. not. (e)*

Jo. Gifanii S. Th. D. Denunciatio Instaurationis academix Ernestinæ, à Celsissima Comite vidua Elisabetha factæ.

D. Buchholtz de statu Academix Ernestinæ pro Inauguratione reparati Collegii Jurisconsultorum.

M. Mich. Watfoni oratio de procurando academix Hasso-Schauenburgicæ incremento. A. 1660.

D. Henr. Ern. Kestneri Rinthelium crescens & decrefcens. Rintel. 4. A. 1703.

Oratio academica authoris Parergis postmodum inserta, ao. 1717. Rinteli, 4. editis. p. I-17. (*)

D. Frider. Guil. Bierlingi Historia & Monumenta primi Festi secularis academix Rintelensis, Rintelii 1721. fol. ex variis ibi congestis libellis ac sectionibus huc pertinent.

1.) Series Professorum ab initio fundatæ Academiæ. (**)

2.) Parilia vel seculare carmen, ortum & varia fata academix Ernestinæ continens, Christ.

(*) Citat idem ille in præfat. Eichrodii Rintelium amœnum, uti ipsi non visum, ita forsan non editum.

(**) Series Professorum Rintelensium, si sola nomina spectes, extat etiam in Kestneri Rintelio crescente & decrefcente, in novis Literar. German. Anno M DCC III, mense April, & Octobr.

Christ. Phil. Dohmii, Prof. Poes. cum not. Historic. & Literar.

3.) *Gratulatio Metrica Academiae Lipsiensis cum not. Historic. & Literar.*

4.) *Seularia Sacra sive Carmen D. Justi Christoph. Böhmeri Prof. Helmstad. Abbatis nunc Luccensis Reverendiss.*

5.) *Bernhard. Friedr. Schröters alt. Lutheris. Predigers daselbst Rintelische Jubel-Woche cum variis viri doctissimi & in his rebus diligentissimi annotationibus Literariis etiam ac Historicis.*

§. XIV.

Accedunt his

Biga Epigrapharum in Memoriam Solennium Enceniorum Templi Buckenburgeris () Dominica Exaudi A. 1715. repetitorum consignata à Joh. Conr. Schönhenne Consist. Sch. Lipp. Assess. & Past. Primar. Buckeb.*

Atque

(*) *Magnificum hoc atque pralustre Templum a Cel-
sissimo Schauenburgi Principe Ernesto, Annis
MDCXVI-MDCXIX. exstructum est, cujus &
aureum nomen aureis literis elegans admodum
Inscriptio exhibet EXEMPLUM RELIGIONIS
NON STRUCTURAE; Qui in eo Patrie suae
Salomo exitit, atque in Metropoli Deo Tem-
plum, sibi aulam, utrumque opus magnificum
atque, fere dicam, an vere, regium.*

Atque

Delineatio brevis status Ecclesie Buckeburgensis, cum rediret annus secularis Encenniorum, facta per Jo. Dan. Vogt. Min. verbi Div. A. 1715. Rintel. fol. ()*

§. XV.

*Constitu-
tiones
Provin-
ciales.* Tandem scriptis ac scriptoribus Schauenburgicis subjungimus Constitutiones publicas Provinciales hujus amplissimi Comitatus, tum Civiles tum Ecclesiasticas, atque ex Constitutionibus particularibus potiores; præ cæteris enim sollicitam Gloriosi Comites Schauenburgico-Holfatici eam etiam terrarum suarum curam gesserunt, ut optimis sancitis legibus publicæ saluti prospicerent, quarum potissimæ typis expressæ hæ sunt:

*Ordina-
tio Eccle-
siastica.* Kirchen: Ordnung Unser von GOTTES Gnaden ERNSTS, Grafen zu Holstein: Schauenburg und Sternberg, Herrn zu Böhmen, wie
es

(*) *Additus ab auctore est Pastorum Buckeburgensium Catalogus, atque cum hac ipsa delineatione Relationibus Innocuis Ao. 1716. p. 672. 673. insertus, sed mancus atque pluribus vicibus erroneus; dabimus ergo pleniorẽ.*

es mit Lehr und Ceremonien in Unserer
Graffschafft und Landen = = gehalten
werden solle. Gedruckt zu Stadthaus-
gen, im Jahr 1614. 4. (*)

Hoch-

(*) *Divus Otto, purgatis sacris, Ministros Ecclesia Anno 1560. & Doctrinam & ritus inflectere jussit ad normam Ordinationis Ecclesiastica à Philippo Melanchtone in usum Ecclesiarum conscripta, atque Wittebergæ primum edita 1552. deinde auctius 1554. memorante HAMELMANNO in Hist. Eccles. p. 846. seqq. Illam ordinationem Ecclesiasticam autem non à Philippo, sed Theologis Megapolitanis, conscriptam, atque ab eodem saltim correctam & subinde auctam esse, docet Herm. Casp. König in annotation. ad Catalogum Agendorum Ecclesiast. à Rev. Dn. Christiano Julio Bockelmanno, Archi-Diac. & Consist. Cellensi mira diligentia collectum. p. 52-54. ubi etiam p. 53. D. Luc. Osiandrum in Centur. XVI. Hist. Eccles. L. III. cap. 17. pag. 614. artem Philippi enarrantem, qua in illa ordinatione usus est, refert. Recentioris illius atque Comitatus huic peculiaris ordinationis Ecclesiastica, jussu Divi Ernesti conscripta, authores esse Michelbachius atque Bernhardi videntur, quorum vitas in Primitiis Schauenburgicis dedimus; ceterum ad Wittebergensem potissimum inflexa est.*

E

Hoch-Gräflich-Schauenburg-Lippische Consistorial-Verordnung, nach welcher
 der Gottesdienst soll gehalten werden.
 1698. 4.

Erulis. Schauenburgische Policey-Ordnung
 des Hochgebohrnen Grafen und Herrn,
 Hn. ERNSTEN &c. gedruckt zu Stadt-
 hagen. A. 1615. 4.

wieder gedruckt und mit Anmer-
 kungen heraus gegeben von *Frid. Jul.*
Rottmann, Hasso-Schaumburg. bey dem
 Königl. Ober-Gerichte zu Oldenburg
Advoc. Ordinar. Rinteln. bey *Herm. Augu-*
stin. Enax. A. 1717. 4.

Des Durchläuchtigen Hochgebohr-
 nen Fürsten und Herrn, Herrn ERN-
 STEN, Fürsten und Grafen zu Holstein
 und Schauenburg &c. *Constitution, Taxa*
und Ordnung, sowohl die Münze, als
Wahren, und Ablohnung der Hand-
wercker &c. belangend, wie es damit &c.
 gedruckt in Stadthagen bey Ernst
 Reineking (*) im Jahr 1620. 4.

Schau-

(*) *Secundus ille fuit, cui, Vastelabo, cujus in Primitiis,*
Schauenb. mentionem fecimus, cedente, Typogra-
pheum nostrum commissum fuit, & ultimus, acade-
mia mox Rintelium translata.

Schauenburgische Tax - Ordnung,
publiciret den 1. Novemb. Ao. 1654. 4. Ge-
druckt zu Rinteln bey Petro Lucio, der A-
cademy bestellten Buchdrucker. (*)

Aulica. Unser von Gottes Gnaden,
OTTEN, Grafen zu Holstein-Schau-
enburg und Sternberg, Herrn zu
Gehmen und Bergen ic. Hof- Gerichts-
Ordnung, gedruckt in Unser Stadt
Rinteln, durch Petrum Lucium, der Uni-
versität bestellten Buchdrucker daselb-
sten im Jahr 1640. 4. (**)

Schaumburgische Verordnung, wie
es hinführo mit Ehe - Verlöbnißsen,
Hochzeiten, Kind - Tauffen, Gaste-
reyen, und Leich - Bestattungen gehal-
ten werden solle. Rinteln, druckts Pe-
trus Lucius, Dero Academy Buchdrucker,
1656. 4. (***)

E 2

Ar

(*) *Jussu Illustrissimi Comitiss, ac vere Patriæ Patris,*
PHILIPPI.

(**) *Insignia Schauenburgica, quæ ultimus gentis Cel-
sissimæ gessit, præfixa sunt; quæ ita nullibi alias
vidi: præter Gehmensæ enim, Bergensis quoque
Dominii Insignia illata sunt.*

(***) *Directorum PHILIPPI cura ac jussu.*

Armen = und Schulen = Verord-
nung. (*)

(*) *Cum aliis pluribus jussu Illustrissimi Comitis
Regnantis facta, ob publicam patriæ salutem
singulis annis è sacro suggestu legendis, typisque
impressis.*

DE-

DELINEATIO
INSIGNIUM
CELSISSIMORUM
COMITUM
SCHAUENBURGI-
CORUM.

E 3

In-

Insignia non nisi Eorum insignia sunt,
 qui insignem habent virtutem:
 non enim in signis insignis virtus
 est, sed Insignia signa sunt virtu-
 tis.

Deli-

*Delineatio Insignium Schauenburgi-
corum.*

A Cineribus Illustrissimorum Comitum Schauenburgensium, Sanctoque marmore, quo ossa eorum conduntur, ad *Fo-rundem* Insignia progredimur, quæ iis suspensa sunt, vere insignia, atque tantum servantia non humani modo, sed divini etiam decoris, quantum vix, ac ne vix quidem Illustrissima. Non autem memini, ubi integra ea atque debita curâ delineata extent, aut descripta tantum; idque est, cur pagellis his ea suspendere curate æri incisa, atque paululum describere, non ingratum fore lectoribus judicaverim. Scutum itaque, quo utitur *Celsissimus Comes Schauenburgicus* Lippiensis, quatuor areis divisum est, quarum prima & quarta argenteæ rosam Lippiacam exhibent pentaphyllam rubeam, auro gemmatam. Secunda & tertia rubeæ exhibent stellam auream cum hirundine nigra insidente, infra paullulum alba; Comitatus Swalenbergici Mnemosynon, non verò simul Sternbergensis etiam, uti male conjicit *IMHOFIUS* Notitia Procer. Imper. L. IX. Cap. III. p. 1404. Sternbergense

E 4

enim

enim insigne aurea stella est, non Lippien-
 sibus, sed Schauenburgicis Comitibus inter
 arma relata, quod mox illustrabimus, ubi
 prius mediam parmam memoravero, qua-
 tuor illis laterculis superimpositam, quæ al-
 bam urticam Schauenburgicam, decus Gen-
 tis antiquum, cum tribus Clavis argenteis
 spectandam in area rubra præbet. Tres su-
 pra Scutum hoc galeæ; atque è prima, à
 sinistro spectantis latere, corona aurea, su-
 praque eam duæ alæ expansæ, candida al-
 tera, altera rubea, Rosam Lippiacam in-
 cludentes: Supra mediam corona è spinis
 contexta, atque septem vexilla rubea vo-
 lantia, quibus argentea illa cum clavis ur-
 tica intexta est, aureis suspensa perticis, in-
 ter duas, rubras iterum, columnas, imposi-
 tis pavonum caudis oculisque superbientes:
 è tertia tandem, ad dextram spectantis ma-
 num, supra fasciam, ex albo rubroque varie-
 gatam, bubalorum cornua, interque ea au-
 rea stella, prominent; dependentes utrinq;
 laciniæ rubeæ atque argenteæ sunt. Atque
 ita quidem, uti ea hætenus descripsimus, at-
 que æri incisa his pagellis præfiximus, re-
 centius ordinata sunt Schauenburgica Insi-
 gnia, postquam Comitatus Amplissimus,
 extin-

extincta superiori seculo antiqua Comitum stirpe, ad PHILIPPUM, Lippiensem Comitem, Divæ sororis donatione, transiisset, atque Urtica Schauenburgica, quæ exaruerat ferè, in Rosa Lippiaca, exoptatissima felicissimaque Palingenesia, denuo vivere, florere, cœpisset. Antiquitus vero alia ratione ordinata fuerant. Scutum quadripartitum iterum; prima vero quartaque area aureæ; stellam rubeam, Sternbergensis Comitatus Insigne; secunda & quarta etiam aureæ, trabes Gehmensis quatuor rubeas, tres argenteas continebant quibus in media parma Schauenburgica Urtica, uti nunc, imposita fuit. Gehmense quippe Dominium cum Corda, Hærede, Johannis Comitis Uxore, ad Schauenburgicos transiit; Sternbergensis Comitatus antiquius ab Ottone II. acquisitus. Rubea autem hæc stella est, in area aurea, atque eo etiam nomine à Swalenbergensi aurea semper distincta: neque etiam Sternbergæ Insignia atque Elogia unquam Lippiacis Comitibus usitata, cum in solum Schauenburgensium Comitum Jus Comitatus ille transiisset, de quo forsàn infra alibi plura dicemus. Equidem in Magnifici Buckeburgensis Templi oppidani, à

E 5

Divo

Divo *ERNESTO* extracti, limine præfixa Insignia Schauenburgica Stellam auream exhibent, id vero an Ernesti Principis beneplacito, an pictoris errore ira contigerit, dubitaverim; abest enim ab omnibus tum Insignium horum aliis picturis antiquioribus, recentioribus, tum aliis etiam scriptorum monumentis, & maximè ab Ottonis patris pictura, cujus insignia in compluribus templi nostri parietibus atque mei etiam Musei fenestris picta supersunt. Videre quoque ex est Cyr. *Spaenbergi* Chronico Schauenburgico præfixa atque integro expressa folio. Cassides olim Schauenburgico scuto itidem tres imminebant, dependentibus laciniis aureis rubeisque; mediam, uti nunc, superius imposita corona è spinis contexta, septem vexilla, columnæ, atque pavonum oculi, ornabant; coronæ vero, atque variegata fascia, oppositis, quam quibus hodie, lateribus positæ fuerunt: hæc sinistro, atque supra eum bubalorum, cum stella rubra, cornua; illa à dextro cum superius surgente duplici aquilarum ala expansa nigra, aurogemmata. Primus autem Gentis suæ Insignia ampliorem in modum atque juxta artis Heraldicæ regulas ita dispo-

disposuisse videtur Adolphus Coloniensis, Archipræsul atque Comes Schauenburgicus, (antiquiora saltem ego nondum vidi) ordinem tamen paulo alium secutus est. Laterculus enim scuti primus & ultimus urticam, secundus & tertius stellam complexus fuit; medio parma imposita cum trabibus Gehmensibus. Cassides, quæque supra sunt, eum, quem hodie iterum, ordinem habuere. Simpliciora sunt, quæ antiquiora sunt Schauenburgica Insignia, Illustrissima tamen atque ultimi decoris plenissima. Si antiquissima roges. Urtica fuit. Equidem Adolphi I. Satoris Gentis primævum Insigne Leonem cæruleum in argenteo scuto fuisse, *Spangenbergius* L. I. Chronici cap. 4. p. 13. fide antiquorum quorundam documentorum, quæ non nominat, narrat. Neque dubitaverim, Santerlslebæ atque Walbecensis Gentis, quasque Ea progenit, Gentilitia signa à Meibomio in Chronico Walbecensi expressa esse vel investigata; sed hoc ipsum cum ad manus mihi nunc jam non sit, neque plura, neque certiora ea de re proferre possum. Idem vero Illustris Adolphus, condito in monte ab Urticis dicto Castro, a quo sibi & novo suo Comitatu

tui

tui postea nomen fecit, Urticam scuto, nova jam Comitis Dignitate illustri, rubeo albam, suo aut imperatoris bene placito, imposuit; Idemque Insigne Holfatiæ quoque intulit, qui paullo post eam nactus est, Adolphus II. Filius, ut adeo Schauenburgum atque Holfatia unum idemque signum haberent, atque unum modo comitatum Holfato - Schauenburgicum vel Schauenburgio - Holfaticum constituerent. Unde & separatae postmodum à se in vicem provinciæ singulæ tamen Urticam sibi retinere, atque retinent etiamnum. An eo jam tum figuræ inflexu delineata fuerit Urtica nostra, quo nunc solet, ubi tribus clavis argenteis distinguitur, inter duos superiores tres, ab utroque vero latere quatuor urticæ prominentes cuspides, atque in meditullio parvulam sibi impositam parmulam habens, nescio; nihil enim, quod lucem his affunderet, ex illa ætate superest; dubitaverim tamen. Licet enim in supra memoratis Comitum Clivensium Imaginibus Agneti, Adolphi I. Filiæ, Urtica tribuatur tribus Clavis distincta; illud tamen Insigne recentius additum videtur, atque rudius est; æqualem enim habet ab omni latere acuminum urticæ numerum, & media caret parmula, quod posterius etiam

etiam in omnibus antiquioribus figuris, atque ipso Adolphi V. Kilonii in conventu Patrum Franciscanorum defuncti, monumento apud Lambecium atque Staphorstum observaveris. Cæterum in Holfaticis atque Hassiacis Insignibus, monetis quoque, Schauenburgica Urtica dilacerari, aut potius inter clavos illos latius extendi solet, quam in omnibus antiquis monumentis sigillisque spectatur. Clavos autem illos argenteos, quibus Urtica distinguitur, longe recentiores esse, atque ab Adolpho IV. in expeditione Hierosolymitana Equite creato, una cum corona spinea, in Dominicæ Passionis memoriam, Insignibus suis illatos, *Meibomius* ex incerti, sed non ineruditi scriptoris Chronico MSto refert ad *Lerbecium* p. m. 59. Splendidissima utique Insignia, quæ non auro tantum splendent, aut purpura superbiunt, sed Christi sanguine! Coronam verè, non, supra regiam! In hoc signo vinces, Schauenburgico, huic Insigni eodem, quo Constantini labaro, jure adscribes. Ita omnia in honorem, in memoriam, in gloriam Christi, pietatisque incitamenta dirigi volunt ac possunt. Dignum in tanto fastigio atque Herois Illustrissimi Exemplum, quod

quod imitandum sibi proponerent mille inferioris conditionis mortales, qui, quidquam suarum rerum aut supellectilis vel togatae, vel sagatae, non ineptis imagunculis, sed feriis, sed divinis, exornare, piaculo jam sibi, aut saltim ludibrio ducerent. Sed redeo ad Insigne Adolphi (V. inter Schauenburgicos, IV. inter Holfaticos) Monachi, in Monumento Hamburgensi expressum, praeter parmam, urticam ostendentem: galeam id etiam exhibet, cui supra dicta fascia, nondum tamen, ut videtur, variegata incumbit, atque tria insuper vexilla, pavonum oculis ab utroque latere cincta, quorum hodie septem, eaque supra descripta sunt. Complura supersunt Adolphi IX. Principis optimi a. MCCCCLIII. defuncti, sigilla, in quibus Equitem vides, Urticam tum in vexillo, quod dextra manu gerit, tum in dorsuali, ex equo pendente, gerentem. Recentiora signa quoque ad praesentem dispositionem propius accedunt. Adolphi, Ottonis, Ernesti, jam jam descripsimus. Splendidissima autem amplissimaque, si laterculorum numerum spectes, Insignia Schauenburgica fuere paulo ante extinctam Illustrissimorum Comitum stirpem, cum ramus
Geh-

Gehmenfis ad gubernacula rerum Schauenburgicarum admotus effret. Ex eo enim *Henricus*, Iufti Ildi, Satoris Lineæ Gehmenfis, filius, à Henrico Brederodio, Nobiliffimo Comite, Geufarum, libertatis Batauæ Inftauratorum, præcipuo, patria tum extorri, atque apud Comites Schauenburgicos degente, emerat *Bergenfem* Dynaftiam, in Kenne maria, Hollandiæ feptentrionalis provincia, ad mare fitam, cujus fignum Schauenburgicis illatum; fateor tamen ignorare me, quod illud fuerit. Licet enim infertum fit Ignibus *OTTO NIS* Ultimi Comitis noftri, *Ordinationi Dicafterii aulici* ao. 1640. editæ præfixis; ea tamen figura eft, ut in ligno, cui incifa eft, diftingui fatis non poffit. Attamen aut remum effe, aut perticam menforiam, tum ex figuræ fimilitudine, tum exinde conjiceres, quod Brederodium, quod ad Dynaftiam illam pertinet, vel à remo, *Ruder*, vel à pertica menforia, *Rute*, nomen traxiffe cenfeatur. Ipfos autem Nobiliffimos Comites Brederodios (Hoc enim Elogio mactabatur in Batavis Illuftriffima Gens, quæ haud ita pridem defecit, Hæreditate per filias ad Solmenfes, Dohnavienfes, Lippienfes, devoluta) ipfo eo, quo

quo Principes Hollandiæ, signo usos fuisse, eo saltim, quo minores solent, discrimine, Menso *Altingius* in *Descriptione agri Batavi secundum Frisios* P. II. voce Brederode, memorat. Ita autem Bergensis Dynastiæ Insigne Schauenburgicis illatum est, ut in medio scuti in quatuor laterculos jam jam dissecti, supra illos imponeretur, quartum ita laterculum reddens, per urticam, iterum superius impositam, denuo in duos divisum. Defuncto *OTTO*NE, comite, vendita est ab *ELISABETHA*, Matre, *Bergensis* Dynastiæ, præter Bergam ac Brederodium, Kargsoodam, aliaque complexa, Antonio *Studlero*, nobili ac diviti Batavo, demto Schauenburgico Insigni, cui Diva Elisabetha, Comitatus hujus ex obitu Filii Hæres facta, Lippiacum junxit, diversis scutis, iisdem tamen utrumque cingentibus phaleris; quem eundem morem aliquamdiu secutus est Frater ac Hæres, *Philippus*, qui tamen paulo post fusis in unum Lippiacis Schauenburgicisque signis, eum eorundem ordinem constituit, quem supra explicavimus, pagellisque his in ære incisum adjecimus. Hæcque de Schauenburgicis Insignibus, pro instituti ratione dixisse sufficere pos-

possent, nisi unum adhuc alterumque succurreret, è quibus ea ordinandorum Insignium ratio patescit, quam vel principes nostri, alienis dignitatibus extra patriam admoti, vel Comites, Uxores Principum nostrorum, sequebantur. Primum est *Heildwigis* Lippiacæ (*) quæ Adolphi IX. supra laudati Uxor fuit. Illa in sigillo Rosæ Lippiacæ, peculiari omnino ratione delineatæ, medio Urticam Schauenburgicam imposuit. Alterum est *Hermanni*, Mindensis Episcopi, cum aliis parentum Insignibus in pictis templi nostri fenestris conspicuum: is, quod Mindensem parmulam medio scuti sui inseruisset, Schauenburgicam deinde Urticam in primo & quarto ejus laterculo collocavit, stellam in secundo, trabes Gehmenfes in tertio.

Cæ-

- (*) Junioris, non Senioris illius, quæ Adolpho V. nupserat, atque, Conjuge suo sacros ordines secuto, ipsa quoque mundo valedixit, Monasterium vallis virginum in Hervestehude, ordinis Cisterciensis, ingressa, atque in eodem jam vixit Ao. 1246. 24. Febr. quod primum nos edocuit celebrer. *STAPHORST Hamburg. Kirchen-Geschichte*, Vol. II, p. 31, & not. (*)

F

Cæterum idem insigne Urticæ omnibus etiam civitatibus suis indulserunt, quodam tamen singulis discrimine, Benignissimi nostri Principes. Ita Hagensis, præcipua atque antiquissima civitatum Schauenburgicarum, civitatem in Insigni gerit mœnibus ac turribus munitam, cujus in patenti porta urticam conspicias. Præfecturæ etiam urticam singulæ habent in sigillo, ipsis præfecturarum additis nominibus diversa distinguuntibus.

DE-

DELINEATIO
MAUSOLEI HAGENSIS
ILLUSTRISSIMO-
RUM COMITUM
SCHAUENBURGI-
CORUM.

F 2

Di-

Dignissima monumentis Eo-
rum memoria est, qui iis
poterant indigere.

Tem-

TEmplum urbanum Hagensis civitatis, Divo Martino martyri sacrum, in media urbis parte Orienti objectum est, atque A. MCCC. jam extructum stetit; plura de eo alibi dicemus. Adjunctum illi recentius Illustrissimorum Comitum Schauenburgicorum Magnificum Mausoleum ab orientali denuo plaga post altare adhæret, atque turris septangula est, è quadrata politoque lapide structa, in egregiam surgens altitudinem, atque supra in verticem desinens pari angulorum numero coactum, obtectum solido cupro. Intus in medio altare structum est ex marmore, cui imposita pyramis, ex eodem lapide, Conditoris hujus conditorii, Divi Ernesti, faciem spectandam objicit introeuntibus. Ei Christi ex resurrectione victoris imago ex ære gloriose sculpta insistit, viva magnitudine, quam inferius diversæ lugentium Virginum figuræ, ex ære iterum mira arte, Annis 16818 - 1620. Artifice Adriano Fries, Hagiensi Batavo, præcipuarum quoque arcis Buckenburgicæ statuarum magistro, qui Dresdæ eas fuderat, factæ, circumfident, diversa membrorum positura, faciei que habitu animorum internos affectus prodentes: aliam enim, demissis in humum oculis, spem omnem abjecisse, aut eam humi defossam quasi evellere

velle; aliam, iisdem in cœlum sublatis, hoc quasi in auxilium invocare, atque in eo suum quærere desiderium; aliam, oculis in liberum patentibus aërem, ex hoc consilium atque solatium anhelare; aliam, iisdem post terga reflexis, abeuntis umbram quærere, alias alia mente volvere crederes. Suis Parentumque cineribus hoc olim monumentum destinaverat Incomparabilis Princeps, Ernestus, sepositis eo in Camera centies mille thaleris. Sed morte præventi consilia cœptaque in medio mortis adparatu interrupta (jacuerant enim jam lapides) mœstissima Vidua, Hedewigis, glorioso opere Dresdæ jam delineato, sanctissima fide executæ est. Illata itaque in suppositum tumultum sunt præter Ipsi ERNESTI, *Otonis* etiam, Parentis, Matris, *Elisabethæ Ursulæ*, atque Conjugis, *Hedewigis*, ossa, adjunctis in interiori ædis ambitu, quæ infra describentur, inscriptionibus. Accessere postea cæterorum Comitum Schauenburgicorum, qui Ernestum exceperæ, exuviae, non tamen omnium, uti infra dicemus; nimirum Ao. MDCXLII. Ossa duorum ultimorum Comitum Celsissimæ Gentis Schauenburgicæ huic conditorio illata sunt, curante magnificas omnino Exequias Illustrissima Comite, Elisabetha, quæ tum terrarum suarum Impe-

pe-

perium modo recuperaverat, pietatem suam in dudum defunctos illustri liberalitate testata. Sedet Ipsa Illa, sæpius laudata, numquam satis laudanda, paullo post, & deinde cæteræ Celsissimæ gentis Personæ, prout singulæ diversis temporibus mortalitates leges implevere, infecutæ sunt. Ex quibus heic Illustrissimum saltim PHILIPPUM, Quæque eum in adeunda æternitate antegressa est, Celsissimam Conjugem, Sophiam, nominare pietas jubet, quarum sacra ossa Deo ac æternitati servat Hagense Mausoleum. Annotare autem heic placet: ea loca, quibus cæterorum atque antiquiorum Schauenburgensium comitum cineres conditi sunt. Illustrissimæ Gentis Sator Illustris, Adolphus Santersebius, Mindæ requiem invenit cum fratre Brunone, Mindensi Præfule, in extructo ab hoc Ipso Monasterio, D. Simeoni Sacro, tum in Insula, postea in urbem ad D. Mauritium translato, referente Lerbecio, Helmoldo atque Spangenbergio. Adolphus II. primus ex hac gente Holfatiæ Comes, ibidem, Adolphus III. vero in obsidione Dennirensi Ao. 1164. cæsus, Mindæ quidem, sed in Ecclesia Cathedrali, inter altaria S. Matthiæ & S. Catharinæ à se condita, tumulatus scribitur ab iisdem. Adolphus IV. Holfatia à Dano ex-

tus Lockumi, five Luccæ, vicino Schauenburgicis terris, ac etiamnum celebri Ord. Cisterciensis Collegio, locum invenit. Filius eius Adolphum V. Kilonii in Monasterio Fratrum S. Francisci, quorum ordinem suscepit, fortissimus Heros condi voluit. Epitaphia, Kiloniense exhibet Spangenbergius, Hamburgense viri Clarissimi Lambecius, Lindenbrogius, Staphorstus. Subsecuti Comites, pro diversis, quibus Gens hæc distincta fuit, ramis ac lineis cœmeteria diversa habuere. Ex *VVagriensi* quidem Johannes I. Hamburgi, cujus monumentum denuo Lindenbrogius ac Staphorstus exhibent; cæteri *Reinfeldæ* in Monasterio à Conditoribus condito, Adolphus A. 1315. occisus, in Segebergensi. Ex *Stormariensi*, atque Ducum Slesvicensium fere omnes, *Itzeboæ* conditi. Alterius vero rami Stormariensis Lineæ, scilicet *Schauenburgici*, Gerhardus I. Hamburgi, filius ejus, Adolphus, Ao. 1315. extinctus, Lockumi. Cæterum his temporibus commune Comitum Schauenburgensium conditorium fuisse Rintelii in Monasterio S. Jacobi, ex Spangenbergii L. V. cap. I. p. 212. conjiceret, ubi ad Lerbecii Rhythmos, veteri Saxonix lingua conditorio insculptos, provocat. Sed nescio, an publicum illud, an privatum potius quorundam
fal-

saltem Comitum Cœmeterium fuerit ; certe ipse Lerbecius dubitat. Cum enim p. m. 35. annotasset, è quatuor Gerhardi filiis Henricum & Ottonem dicto loco Rintelii conditos, (namque sepulchri inscriptionem nactos esse:

Post M post tria C fit Nobilibus locus iste
 Prosuavi requie, quos cœlo suscipere Christe,
 Dum locus est veniæ, petit hic cœtus lacrymis te ;)

ad eandem iterum Epigraphen provocat, ubi Conradum, Comitem, forsan hoc loco conditum p. 26. conjicit. Cæterum adparet ex hoc ipso, Spangenbergium, cum ad Saxonicos Lerbecii Rhythmos provocet, non latino ejus Chronico, sed vernacula ejusdem versione usum esse. E successoribus conditi sunt *Visbeckæ* Adolphus X. a. 1353. & Otto, a. 1464. extinctus, cum Uxore Elisabeta, Hohensteinia. *Oberenkirchæ* Simon. a. 1361. Otto, a. 1404. Wilhelmus, filius eius a. 1391. Adolphus XV. a. 1474. cum Uxore, & plures alii, aliis annis defuncti. *Hagæ* primum condi voluit Ericus, Ottonis III. filius, peculiari adfectu, in Monasterio nimirum ibidem à se condito, PP. Franciscanis dicato ; quo etiam quietem corpori, ac monumentum famæ accepit Corda, Gehmensis Dynasta, quæ non modo dynastiam hanc,

ultima ejus Hæres, felici cum Johanne Schauenburgico matrimonio, Schauenburgicis terris junxit, sed & totius celsissimæ gentis Mater ex filio unico, Justo, facta est. Idem Hic *Justus*, Comes, cum filiis *Mollenbecæ* condi voluit, ubi sequiori etiam ævo Hermannus atque Antonius, fratres, Episcopi Mindenses, & Georgius Hermannus exuvias posuere. Solenni vero destinatione Hagam ejusque Templum Parochiale sibi ac posteris, pro servandis cineribus selegit Otto, Ernesti Pater, A. MDCXXVI. defunctus, condito subtus monumento repositus, sed alii, uti supra dictum, ab Ernesto illatus. Mansere tamen eo, quem post Ottonem primamque ejus Conjugem Pomeranam occuparunt, loco Adolphi, filii, atque Julii Nepotis, A. MDCl. defunctorum, pulveres. Sed neque Ernestino Mausoleo omnes conditi sunt successorum exuviæ, verum Illustriores tantum & Regnatis Lineæ personæ, quibus modo destinatum fuisse videtur. Aliorum enim cineres Mollenbeca servat, uti modo dictum est, Gehmensis vero Lineæ Comites cum Justo I., Satore, *Gebmæ* tumulum invenerunt. Ex novis, quos Deus olim esse faciat antiquissimos, Comitibus Schauenburgo-Lippiacis, sequioris rami Alverdisensis, defuncti primum etiam in Mausoleo

Ha-

Hagenſi conditi, ſed Illuſtriſſ. Comes, Philippus Erneſtus, condito ipſi ac poſteris peculiari tumulo *Alverdiffe* requieſcit. Eſt & aliud Hagæ in Parochiali templo prope altare Monumentum, ab Elifabetha Urſula, ſecunda Ottonis Conjuge, Marito atque primæ Ejusdem Uxori, Mariæ, ſibiſque vivæ extructum, viva magnitudine ſculptas è lapide harum trium perſonarum Imagines exhibens, quarum ſubjectas Epigraphas Spangenbergius habet L. V. c. 42. p. 280. 281.

Illuſtre vero Mausoleum illud, quod deſcribimus, licet longe aliud, longe amplius magnificentiusque futurum fuiſſet, ſi eundem, quem authorem habuit, conditorem quoque habuiſſet, quique primas manus admovit, admoviſſet etiam ultimas; ſtat tamen non in decus modo egregium templi noſtri, urbis noſtræ, regionis noſtræ, & Celiſſimæ noſtrorum Comitum Gentis, ſed in admirationem etiam exterorum, qui urbem noſtram pertranſeunt. Porro autem monumentum noſtrum ornant binæ picturæ; altera reſuſcitati Lazari, cum his verbis: *Antonius Boten F. Ao. MDCXXVI.* altera reſurrectionis mortuorum ab Ezechie-

chiele visæ, cum his: *Antonius Boten, idem ille, qui hoc monumentum architectatus est, pinxit A. M DC XXVII.* Eundem enim habuit & architectum, & pictorem. Exterius circa eam splendet insculpta per ambitum aureis literis Epigraphe:

MONUMENTUM PRINCIPIS ER-
NESTI. COMIT. H. S. QUOD AN-
NO MDC XX. à VIVO COEPTUM
TERTIO POST ILLUSTRISS.
OBITUM ABSOLVIT VIDUA
HEIDWIGIS.

Sed ecce Tibi supra memoratas monumen-
ti hujus Inscriptiones interiores:

B. M. S.

B. M. S.

ILLUSTRISSIMUS PRINCEPS

ERNESTUS

COMES HOLSATIÆ SCHAWEN-
BURGI ET STERNBERGÆ
DOMINUS GEHMÆAUGUSTO VIRTUTUM OMNIUM
SENSUGLORIOSISSIMÆ GENTIS SUÆ
MAGNUM ET DIU FELIX DECUS
HOC SE MONUMENTO POST

FATA COMPTI

VIVUS POSTULAVIT,

CUIUS NUNC VOTI

COMPOTITUS

ORBEM

IMMENSI SEMPER CONATUS

TESTEM

FAMAMQUE

DUM

PER ILLUM

HÆC ITURA EST

PROLIXUM FELICITER

ACTORUM

HABEBIT PRÆCONEM

VIXIT ANNOS L.

MENSES III.

DIES XXIV.

HORAM I.

EXCESSIT Ao. MDCXXII.

XVII. JANUARI.

Magnorum & Illustrium hoc debetur meritis, ut, quomodo exsequis à promiscua distinguuntur sepultura, ita propriam aeternam habeant memoriam.

B. M. S.

SI MONERE
 IMMODESTUM NON EST
 INTER CÆTERA
 ET HOC
 QUI INTROITIS
 ÆSTIMATE
 QUAM OPEROSA SINCERÆ
 PIETATIS CURA SIT
 QUA DUCENTE
 ILLUSTRISSIMUM VITÆ
 AUTHOREM
 OTTONEM SEXTUM
 COMITEM HOLSAT. SCHAWENB.
 ET STERNBER. DOMINUM
 GEHMÆ, &c.
 MAGNUM ANNIS SUIS
 BELLI FULMEN
ERNESTI &c.
 FILII
 OFFICIOSA IN DEFUNCTUM
 DILIGENTIA
 AD FAMÆ
 ET
 SI QUAM ORBIS HABITURUS EST
 PERENNITATIS CONSORTIUM
 HUC SECUM FERRI
 ANTE FATA
 POSTERORUM COMMISIT FIDEI
 DESIIT VIVERE Ao. LXXXVI.

*Quid Egregium, quidve cupiendum est magis, quam per illos,
 quos genuimus, gratam nemini immortalitatem invenire?*

B. M. S.
 IDEM ILLE
 AD
 GENITRICEM ILLU-
 STRISSIMAM
ELISABETHAM
 URSULAM ERNESTI
 DUCIS BRUNSWICENSIS ET
 LUNEBURGENSIS
 FILIAM
 INTER ÆVI EXEMPLA
 MEMORABILIS PROCESSIT
 AFFECTUS
 QUANDO QUIDEM
 EVITATI ANTE ANNOS
 CORPORIS
 NOVO CONCINNATÆ
 SARCOPHAGO
 RELIQUIÆ
 HUIC QUOQUE CON-
 DITORIO
 PIENTISSIMO ID ITA
 IN VIVIS
 CAVENTE FILIO
 RELIGIOSA ILLATÆ
 SUNT OBSE-
 QUELA
 IVIT AD BEATOS Ao. LXXXVI.

*Bena Matres, quarum per virtutes gloriosi mundi partus
 hunc collustrare, atque istas etiam post fata magni facere
 studuerunt.*

B. M. S.

QUOD PARENTUM UMBRÆ
NATI ACCEPTUM FERUNT
OBSERVANTIÆ
ILLUSTRISSIMA ERNESTI
CONJUNX

HEDEWIGIS, &c.

MAGNI INTER FAMIGE-
RABILES

WILHELMI

HASSIÆ LANDGRAVII &c.

FILIA

SUO SIBI ID JURE VENDICAVIT
MARITO NAMQUE SU-
PERSTES

CUM IPSUM HOC

QUOD ILLE COGITAVERAT
LAUDATISSIMA EF-
FECTUM DEDIT IN-

DUSTRIA

TUM VERO

PRINCIPALI VIRTUTUM
CLARITUDINE

IN OMNEM MEMORIAM

DURATURO VENIRE

MERUIT TESTIMONIO

VIXIT ANNOS LXXV.

MENSES --

DIES VIII.

EMIGRAVIT Ao. MDCXLIV.

VI. JULII.

*Non aliud vsuati sanctius consilium thori, quam, quod de su-
premis creditum manenti dare ad effectum, custodire.*

AB22A $\frac{4}{i,37}$ (112)

ULB Halle

3

002 385 732

Sl.

K

D. EBERHARDI DAVIDIS HAUBERI
PRIMITIÆ
SCHAUENBUR-
GICÆ,

quibus
Variæ circa res Schauenbur-
gicas observationes
Historicæ atque Literariæ
continentur,
aut alibi obvia emendantur.

Fasciculus Primus,
Prodromum Originum Schauenbur-
gicarum atq; Schauenburgicæ
Paltingensium

